

STADIA

HELSINGIN AMMATTIKORKEAKOULU

KAAOKSEN JA JÄRJESTYKSEN JÄNNITTEESSÄ

Luonto-ohjelman *The Nature of Rebirth* hermeneuttinen sisällönluominen

Viestinnän koulutusohjelma
Audiovisuaalisen mediatuotannon
suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
7.3.2007

Johanna Lampi



TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Viestinnän koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Audiovisuaalinen mediatuotanto	
Tekijä Johanna Lampi			
Työn nimi Kaaoksen ja järjestyksen jännitteessä. Luonto-ohjelman <i>The Nature of Rebirth</i> hermeneuttinen sisällönluominen			
Työn ohjaaja/ohjaajat Teija Voudinmäki; Antero Arjatsalo			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 7.3.2007	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 43 + 34	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyöni on monimuototyö, jonka teososa on luonto-ohjelma/dokumenttielokuva <i>The Nature of Rebirth</i>, jonka toteutin yhteistyössä neljän muun opiskelijan kanssa. Toimin toisena käsikirjoittajana, ohjaajana ja tuottajana. Luonto-ohjelman keskeisenä ideana on kertoa luonnosta tavalla, joka korostaa ihmisen ja luonnon suhdetta, vuorovaikutusta sekä yhteenkietoutuneisuutta. Luonto-ohjelman aiheena on Euroopan vanhin metsä Bialowieza Puolassa.</p> <p>Kirjallisessa osiossa tarkastelen ja reflektoin luonto-ohjelman hermeneuttista sisällönluomista moniosajaan (käsikirjoittaja-ohjaaja-tuottajan) näkökulmasta. Hermeneuttisen sisällönluomisen käsite kuvastaa sitä prosessia, jonka kautta mielestäni lopullinen luonto-ohjelma luotiin. Se on työskentelytapa, joka perustuu kaaoksen ja järjestyksen väliseen jännitteeseen ja vuorovaikutukseen. Jännitteen ja vuorovaikutuksen kautta intuitiivisesta ideasta luodaan vaihe vaiheelta lopullista sisältöä. Hermeneuttinen sisällönluominen sopi tuotantomme, jossa haasteena oli hakea muotoa ja tapaa kertoa Euroopan vanhimmasta metsästä ihmisten kautta. Hermeneuttinen sisällönluominen soveltuu sellaisille tuotannoille, joissa tekijällä on samanaikaisesti limittäin erilaisia pidemmän aikavälin tuotantoja.</p> <p>Rajaan tarkasteluni niihin tuotannon vaiheisiin, joissa hermeneuttinen sisällönluomisen prosessi oli suuressa roolissa joko omassa mielessäni tai työryhmän välisissä dialogeissa ja yhteistyössä. Nämä olivat ikään kuin solmukohtia, jotka piti ratkaista, jotta sisällönluominen olisi voinut taas jatkua. Luonto-ohjelman <i>The Nature of Rebirth</i> -tuotannossa solmukohtat painottuivat erityisesti ennakkotuotantovaiheessa käsikirjoituksen luomiseen ja jälkituotantovaiheessa leikkausvaiheeseen. Solmukohtien lisäksi käsitelen luonto-ohjelmamme sisältöä laajemmassa yhteiskunnallisessa ja ohjelmavirran kontekstissa.</p> <p>Lähdekirjallisuutena olen käyttänyt sekä luonto-ohjelmiin että dokumenttielokuvaan liittyviä teoksia ja artikkeleita. Lisäksi olen soveltanut monitieteisesti muiden tieteenalojen teorioita ja tutkimuksia, esimerkiksi hermeneuttisen sisällönluomisen viitekehityksessä. Osa tiedoista perustuu luentoihin Stadiassa tai keskusteluihin alan asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi kirjallisessa osuudessa tuon esiin omia huomioitani sekä luonto-ohjelman tekijänä että luonto-ohjelmien katsojana.</p>			
Teos/Esitys/Produktio <i>The Nature of Rebirth</i> . Kesto: 14'45''. Käsikirjoittaja-ohjaaja-tuottaja: Johanna Lampi. DVD-tallenne.			
Säilytyspaikka Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus			
Avainsanat Hermeneuttinen sisällönluominen, luonto-ohjelma, dokumenttielokuva, luontodokumentti, sisällön- tuottaminen			



Degree Programme in Media		Specialisation Audiovisual Media Production
Author Johanna Lampi		
Title Inside the Tension of Chaos and Order. The Hermeneutical Content Creation of the Nature Program <i>The Nature of Rebirth</i> .		
Tutor(s) Teija Voudinmäki; Antero Arjatsalo		
Type of Work Final Project	Date 7 March, 2007	Number of pages + appendices 43 + 8
<p>This work consists of two elements, the theoretical part and the nature program/documentary film <i>The Nature of Rebirth</i>. The nature program was made in collaboration with four other students. In the production process I was a scriptwriter, director and a producer. The central idea of the nature program is to tell about the nature in a way, that would emphasize the human-nature-relationship, their interaction and how intertwined they are. The subject of the nature program is Europe's oldest forest Bialowieza in Poland.</p> <p>The theoretical part deals with the hermeneutical content creation of the nature program from the point of view of multiple tasking (scriptwriting-directing-producing). The concept of a hermeneutical content creation reflects the way in which the nature program was created. It is a working method, which is based on the tension and interaction of the chaos and order. Through the tension and interaction one creates from the intuitive idea the final content – step by step. Hermeneutical content creation suited our production where the challenge was to search for a form and manner to tell a story about Europe's oldest forest through people. Hermeneutical content creation is suited to such productions, where the author has at the same time different overlapping long-term productions.</p> <p>The focus of the theoretical part is on those stages of the production, where the hermeneutical content production played a big role either in my mind or in the dialogs of the work group. These were sort of nodes that had to be opened before the content producing could be continued again. In the production of <i>The Nature of Rebirth</i> the nodes were especially in the scriptwriting and editing processes. Besides the nodes I will deal with the nature program's content in a wider context, in the society and on TV.</p> <p>Previous research on nature programs and documentaries were used as sources. In addition multidisciplinary theories were applied to the study, for example in the construction of the context of the hermeneutical content creation. Some information is based on lectures held in Stadia or on conversations with experts on the field. In the theoretical part, my own observations are presented both as the author of the nature program and as a watcher of nature programs.</p>		
Work / Performance / Project <i>The Nature of Rebirth</i> . Duration: 14'45''. Scriptwriter-director-producer: Johanna Lampi. DVD-record.		
Place of Storage Aralis Library and Information Center, Helsinki		
Keywords Hermeneutical content creation, nature program, documentary, nature documentary, content providing		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUSASETELMA, KÄSITTEET JA KOHTEEN ESITTELY.....	2
2.1	<i>The Nature of Rebirth</i>	2
2.2	Tutkimustehtävä, menetelmä ja rajaus.....	4
2.3	Keskeiset käsitteet.....	5
3	HERMENEUTTISEN SISÄLLÖNLUOMISEN VIITEKEHYS.....	6
3.1	Sisältö ja kontrolloiva idea.....	6
3.2	Sisältöjen tuottamisesta sisältöjen luomiseen.....	7
3.3	Hermeneuttinen sisällönluominen.....	9
4	SISÄLLÖNLUOMINEN LAAJEMMASSA KONTEKSTISSA.....	11
4.1	<i>The Nature of Rebirth</i> television ohjelmavirrassa.....	11
4.1.1	Television luontoaiheiset ohjelmasisällöt.....	11
4.1.2	Television luonto-ohjelmat.....	12
4.1.3	Perinteisten luontodokumenttien eksklusion estetiikka.....	14
4.1.4	Luonto-ohjelmien genrehybridit.....	15
4.2	<i>The Nature of Rebirthin</i> levitys.....	16
4.2.1	Levitys televisiossa.....	16
4.2.2	Levitys festivaaleilla.....	16
4.3	<i>The Nature of Rebirthin</i> ajankohtaisuus.....	17
5	SISÄLLÖNLUOMINEN KÄSIKIRJOITUSVAIHEESSA.....	18
5.1	Miten kertoa Bialowiezan metsästä ihmisten kautta?.....	18
5.1.1	Ensimmäinen yritys – liian monta ihmistä lyhyessä ohjelmassa.....	19
5.1.2	Toinen yritys – yksi ihminen, liian ihmiskeskeinen versio.....	20
5.1.3	Kolmas yritys – ihmiset valitaan metsän elementtien kautta.....	22
5.2	Lopullinen käsikirjoitus ja sen teema.....	25
6	SISÄLLÖNLUOMINEN JÄLKITYÖVAIHEESSA.....	27
6.1	Leikkausprosessi.....	27
6.2	Ihmisen ja luonnon suhde leikkauksellisissa ratkaisuissa.....	29
6.3	Dramaturgia, rakenne ja muoto.....	30

	2
6.4 Musiikki ja tunne.....	32
6.5 Metafora timanttihiekasta	32
6.6 Äänisuunnittelu	33
7 POHDINTA.....	34
7.1 Ideasta luonto-ohjelmaksi.....	34
7.2 Hermeneuttisen sisällönluomisen ulottuvuudet	35
7.3 Katse katsojiin.....	38
LÄHTEET	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on monimuototyö, joka koostuu luonto-ohjelmasta *The Nature of Rebirth* sekä kirjallisesta tutkielmasta, jossa käsittelen tekemäni luonto-ohjelman hermeneuttista sisällönluomista moniosaajan eli käsikirjoittaja-ohjaaja-tuottajan näkökulmasta. Teososan keskeisenä ideana on kertoa luonnosta tavalla, joka korostaisi ihmisen ja luonnon suhdetta, vuorovaikutusta sekä yhteenkietoutuneisuutta.

Ajatus ammattikorkeakoulun opinnäytetyöstäni syntyi vähitellen Helsingin yliopiston ympäristönsuojelutieteen opintojeni edistyessä. Olennainen kysymys tieteenalalla on, millä keinoin ympäristönsuojelua voisi edistää. Yksi näkökulma on, että muutos lähtee perustavanlaatuisesta muutoksesta maailmankuvassamme ja arvomaailmassamme. Voidaan väittää, että nykyajan länsimaisessa yhteiskunnassa yksi suuri vaikuttaja arvoihimme on media ja erityisesti televisio.¹ Aloitinkin vuonna 2004 medianomitutkintoon johtavat tuotantopainotteiset opintoni ammattikorkeakoulu Stadiassa viestinnän koulutusohjelmassa. Henkilökohtaisesti minulle opintojeni tavoite oli yhdistää ympäristönsuojelutiede audiovisuaalisen alan osaamiseen.

Luvussa 2 esittelen opinnäytetyöni tutkimusasetelman, keskeiset käsitteet sekä kohteen. Luvussa 3 esittelen hermeneuttisen sisällönluomisen viitekehyksen. Luvussa 4 tarkastelen tekemäämme luonto-ohjelmaa laajemmassa kontekstissa eli suhteessa

¹ Television ja median vaikutuksesta esimerkiksi ihmisten arvoihin ja asenteisiin voidaan olla montaa mieltä. Sosiologisten tutkimussuuntausten mukaan niillä on suuri vaikutus, kun taas mediatutkijat ovat olleet asiasta päinvastaista mieltä. Arkijärjellä ajatellen media vaikuttaa arvoihimme, jos ei niitä muuttaen, niin ainakin olemassa olevia arvoja vahvistaen.

yhteiskuntaan, ohjelmavirtoihin ja genreen. Luvuissa 5 ja 6 keskityn puolestaan luonto-ohjelman sisällönluomiseen yksityiskohtaisemmin erityisesti ennakkotuotantovaiheessa käsikirjoittamisprosessiin (luku 5) ja jälkituotantovaiheessa leikkaukseen (luku 6). Viimeinen luku on omistettu pohdinnalle.

2 TUTKIMUSASETELMA, KÄSITTEET JA KOHTEEN ESITTELY

Politiikassa ja arkielämässä vedotaan mielestäni liian usein erilaisiin pakotteisiin ja rajoitteisiin. Maailma on mikä on, mutta se ei ole mikään itsestäänselvyys ympärillämme. Me luomme sitä jatkuvasti. Myös se, miten näemme ihmisen paikan luonnossa on meidän luomaamme, ja eri kulttuureissa, eri aikoina ihmisen ja luonnon suhde onkin nähty hyvin eri tavoin. Kuvaa luonnosta ja ihmisen paikasta siinä luodaan jatkuvasti niin koulukirjoissa, perheissä kuin eri medioissakin.

Perinteisissä luontodokumenteissa luonto näytetään usein ajattomana omien lakiensa mukaan toimivana valtakuntana vailla ihmisen ja yhteiskuntien vaikutusta (Bousé 2000, xiv; Mitman 1999, 4). Markkinoilla on kuitenkin tarjolla myös yhä useampia vaihtoehtoisia luonto-ohjelmia, jotka pyrkivät rikkomaan perinteisten luontodokumenttien lajityypillisiä konventioita ja kerronnan tapoja (Katja Solla, henkilökohtainen tiedonanto kesä 2005). Tällainen voisi olla esimerkiksi joulukuussa 2006 YLEltä tullut ohjelmasarja *Jokiemme helmet*, joka kertoi Suomen joista niiden varsilla asuvien ihmisten kautta.

2.1 *The Nature of Rebirth*

Luonto-ohjelma *The Nature of Rebirth* on ammattikorkeakoulun opinnäytetyöni teososa. Lähtöajatuksena oli kertoa luonnosta tavalla, joka dualistisen luontokäsityksen² ja luonnon tarkkailemisen³ sijaan korostaisi ihmisen ja luonnon suhdetta,

² Dualistinen luontokäsitys viittaa käsitykseen luonnosta, jossa luonto ja ihminen nähdään toisistaan erillisinä ja toistensa vastakohtina (ks. esim. Mitman 1999, 206; Aaltola 2000, 21–23).

³ Luonto-ohjelmien katsomisen voi ajatella luonnon ulkopuolisena tarkkailuna (Koskinen 2005, 16–17).

vuorovaikutusta sekä yhteen kietoutumista. Ihminen on osa luontoa, ja luonto on osa ihmistä. Luonto-ohjelman aiheena on Euroopan vanhin metsä Bialowieza Puolassa.

*The Nature of Rebirth*ä tehtiin vuosina 2005–2006. Lokakuussa 2005 olin osana opintoja opiskelijatoverini kuvaaja Markku Kuparisen kanssa Puolassa ennakkotutkimusmatkalla. Etsimme aihetta dokumenttielokuvalle, jonka tarkoituksena on kertoa ihmisen ja luonnon suhteesta. Alun perin suunnittelimme käyvämmme useassa kohteessa Puolassa, mutta saavuttuamme Euroopan vanhimpaan metsään Bialowiezaan, jäimme sen pauloihin. Päätimme keskittää koko ennakkotutkimusmatkamme sinne.

Palattuamme Suomeen metsä jäi mieleeni kummittelemaan ja haluni tehdä luonto-ohjelma Bialowiezasta vahvistui. Ryhdyin suunnittelemaan luonto-ohjelmaa Mundo⁴-opiskelija Anna Kulicka-Soisalon-Soinisen kanssa. Tuotantoluvan saaminen oppilaitoksessamme edellyttää tiettyä toimintatapaa. Mahdolliset tuotannot esitellään tuotantokokoukselle, jossa on läsnä opettajia ja henkilökunnan edustajia. Useimmiten paikalla on myös oma ohjaava opettaja sekä koulutuspäällikkö. Haettaessa tuotantolupaa opiskelijatuottaja toimittaa tuotantokokoukselle etukäteen synopsiksen, käsikirjoituksen, budjetin ja aikataulun. Tuotantokokouksessa päätetään yhteisesti, saako tuotanto tuotantolupaa, tai siellä annetaan opiskelijoille lisäohjeita tuotantoluvan varmistamiseksi seuraavassa kokouksessa.

Ulkomailla tehdyt opiskelijatuotannot ovat harvinaisia ja edellyttävät useimmiten ulkopuolista rahoitusta. Yritin etsiä rahoitusta eri tahoilta. Lopulta osa rahoituksesta järjestyi Mundo-projektista. Pitkän käsikirjoittamis-, tuotantosunnittelu- ja tuotantokokousprosessin jälkeen pääsimme toukokuussa 2006 kuvausmatkalle. Editointi ja äänisuunnittelu aikataulutettiin syksyille 2006. Kuvaajana toimi Markku Pelkonen⁵. Anna-Kulicka-Soisalon Soininen oli käsikirjoittaja, kääntäjä ja tuotantopäällikkö. Luonto-ohjelman leikkasi Henriikka Hemmi ja äänisuunnittelusta oli vastuussa Lauri Planman. Itse toimin tuotannossa käsikirjoittajana, ohjaajana ja opiskelijatuottajana. Lopullisesta ohjelmasta tuli suunnitelmien mukaan 14,5-minuuttinen.

⁴ Euroopan Sosiaalirahaston Equal-ohjelman tukema Mundo-projekti on Suomessa asuville maahanmuuttajille ja etnisille vähemmistöille suunnattu mediakoulutus- ja työssäoppimisprojekti, jossa ammattikorkeakoulu Stadia on mukana (Mundo-projekti).

⁵ Työryhmän jäsenet ovat Stadian viestinnän koulutusohjelman opiskelijoita. Anna-Kulicka-Soisalon Soininen on Mundo-opiskelija.

2.2 Tutkimustehtävä, menetelmä ja rajaus

Tutkimustehtäväni on tarkastella, kuinka *hermeneuttinen sisällönluominen* toteutui luonto-ohjelman *The Nature of Rebirth* tekoprosessissa. Tarkastelen tätä sisällönluomista *sisältökeskeisen moniosajaan* (tuottaja-ohjaaja-käsikirjoittaja) näkökulmasta. Tutkimusmenetelmäni on oman työn havainnointi ja refleктоiminen luonto-ohjelman tuotannon aikana.

Rajaan tarkasteluni lähinnä niihin tuotannon vaiheisiin, joissa hermeneuttinen sisällönluomisen prosessi on ollut suuressa roolissa joko omassa mielessäni tai työryhmän välisissä dialogeissa ja yhteistyössä. Nämä ovat olleet sisällönluomisen solmukohtia. Hermeneuttinen sisällönluominen on työskentelytapa, joka perustuu kaaoksen ja järjestyksen väliseen jännitteeseen ja vuorovaikutukseen. Sisällöstä on ensin joku intuitiivinen idea. Kaaoksen ja järjestyksen jännitteen kautta intuitiivisesta ideasta luodaan vaihe vaiheelta lopullista sisältöä. Välillä hermeneuttisessa sisällönluomisessa syntyy solmukohtia, jotka pitää ratkaista, jotta sisällönluominen voisi taas jatkua. Solmukohdat syntyvät yleensä juuri ennen kuin kaaoksesta yhdistyy sisällön kannalta olennainen ratkaisu tai kiteytymä.

The Nature of Rebirthin tuotannossa solmukohdat olivat painottuneet erityisesti ennakkotuotantovaiheessa käsikirjoituksen luomiseen ja jälkituotantovaiheessa leikkausvaiheeseen. Kirjallisessa osiossa tarkastelun keskiössä ovatkin juuri nämä vaiheet. Esimerkiksi itse kuvausmatkaa (vaikka tuolloin kuvaajan pään sisässä varmasti tapahtui runsaasti sisällönluomista ja visuaalista ideointia) en käsittele johtuen siitä, että olimme käsikirjoittajan kanssa suunnitelleet paljolti etukäteen keskeisen sisällön kannalta olennaiset kuvat, kuvauspaikat ja tarvitsemamme haastattelupätkät. Luvussa 4 käsittelen solmukohtien lisäksi luonto-ohjelmamme sisältöä laajemmassa yhteiskunnallisessa ja ohjelmavirran kontekstissa.

Kirjallisessa osiossa olen käyttänyt lähdekirjallisuutena sekä luonto-ohjelmiin että dokumenttielokuvaan liittyviä teoksia ja artikkeleita. Lisäksi olen soveltanut monitieteisesti muiden tieteenalojen teorioita ja tutkimuksia esimerkiksi hermeneuttisen sisällönluomisen viitekehyksessä. Osa tiedoista perustuu luentoihin Stadiassa tai keskusteluihin alan asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi kirjallisessa osuudessa tuon esiin omia huomioitani sekä luonto-ohjelman tekijänä että luonto-ohjelmien katsojana.

2.3 Keskeiset käsitteet

- Luonto-ohjelma

Luonto-ohjelmalla viitataan ohjelmaan, jonka sisältö on luontoaiheinen. Television luonto-ohjelmat voivat olla hyvin erilaisia. Opinnäytetyöni luonto-ohjelma on samalla myös dokumenttielokuva, joten viitatessani ohjelmaan *The Nature of Rebirth* käytän siitä välillä myös käsitettä dokumenttielokuva. Käsittelen luonto-ohjelmia laajemmin luvussa 4.

- Sisältökeskeinen moniosaajuus

Kiinnostukseni on vahvasti sisällöissä ja siinä, voisiko median avulla edistää kestävän kehityksen mukaisia arvoja ja maailmaa. Tästä johtuen olen valinnut sisältökeskeisen lähestymistavan opinnäytetyöhöni. Tuottaminen ei ole vain käytännön asioiden ratkaisua, vaan se on mahdollisuus vaikuttaa sisältöihin. 1990-luvun alusta tuottajilla on ollut yhä suurempi rooli sisältöjen ideoinnissa (Mandart, Gimishanovin 2005, 7 mukaan). Moni ohjelma, erityisesti pienemmissä tuotantoyhtiöissä, syntyy tuottajan ideasta. 90-luvun aikana nousikin luovan tuottajan nimike tuottajananimikkeen rinnalle (Hyttiä 1997, 14). Moni tuottaja on työelämässä samalla elokuvan ohjaaja ja käsikirjoittaja.

The Nature of Rebirth -tuotannossa toimin tuottajana, ohjaajana ja toisena käsikirjoittajana. Voidaankin puhua moniosaajuudesta, jossa sama henkilö on mukana useassa tuotannon työvaiheessa. Tällainen tapa toimia on itsenäisissä tuotantoyhtiöissä pikemminkin sääntö kuin poikkeus (Teinilä-Šmíd 2000, 49) ja yhä useammin tällaista moniosaamista vaativat myös työnantajat (Raittila ym. 2006, 64–65).

Moniosaajuus rinnastetaan usein pelkkien teknisten tuotantovälineiden hallintaan. Kuitenkin vähintään yhtä tärkeää on hallita sisältö ja tuntea välineelle tyypilliset kerronnalliset ominaispiirteet. (Mattila 2004, 29; Raittila ym. 2006, 64.) Teknisten valmiuksien lisäksi moniosaajuudessa onkin erittäin tärkeää erilaisten ilmaisumuotojen, kerronnallisten tapojen ja sisältöjen ymmärrys.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen luonto-ohjelman hermeneuttista sisällönluomista ns. sisältökeskeisen moniosaajan, tuottaja-ohjaaja-käsikirjoittajan näkökulmasta. Missä

roolissa sitten olinkin, pidin kaikista tärkeimpänä aina sisältöä ja sisällönluomista. Tuottajana mietin tehtävää luonto-ohjelmaa laajemmassa kontekstissaan, suhteessa omaan genreensä, television ohjelmavirtaan ja yhteiskuntaan (luku 3). Ohjaajana ja käsikirjoittajana keskeistä oli sisällön luominen yksityiskohtaisemmilla tasoilla, kuten käsikirjoituksessa, yksittäisissä leikkauksissa tai äänien valinnoissa (luvut 4 ja 5).

- Hermeneuttinen sisällönluominen

Sisällön tarkastelussa keskeisenä työkalunani on ajatus hermeneuttisesta sisällön luomisesta. Lyhyesti sanottuna hermeneuttinen sisällönluominen on työskentelytapa, joka perustuu kaaoksen ja järjestyksen väliseen jännitteeseen ja vuorovaikutukseen. Jännitteen ja vuorovaikutuksen kautta intuitiivisesta ideasta luodaan vaihe vaiheelta lopullista sisältöä. Tässä sisällönluomisessa on mukana koko työryhmä. Seuraavassa luvussa olen syventänyt hermeneuttisen sisällönluomisen käsitettä.

3 HERMENEUTTISEN SISÄLLÖNLUOMISEN VIITEKEHYS

3.1 Sisältö ja kontrolloiva idea

Sisällöntuottajan käsikirjassa (Abc Digi 2001, 19) *sisällöllä* tarkoitetaan verkotettua (ilmateitse tai kaapelilla), päätelaitteen kautta tarjottavaa, tekijänoikeuslain alaista elämyshakuisuutta tai tiedonhankintaa tukevaa aineistoa. Sisällön käsitettä on kuitenkin tarpeetonta rajoittaa vain verkotettuun aineistoon, koska myös CD-rom ja DVD-levy ovat tallennus- ja jakeluvälineitä (Auer 2006, 3. jakso).

Ohjelmien ja elokuvien sisällöissä olennaista on niiden rajaaminen. Aiheesta ei voi kertoa kaikkea mahdollista, vaan on painotettava olennaista ja varmistettava keskeisen sisällön perillemeno. Näkökulmaa, josta aihetta tarkastellaan, kutsutaan ohjelman teemaksi. Teema voidaan tiivistää yhdeksi pääväittäväksi eli premissiksi. (Aaltonen 2002, 37–38.)

Olen kokenut tässä projektissa yhden pääväittämän muotoilemisen vaikeaksi ja kuvaavampi onkin mielestäni käsite *kontrolloiva idea*. McKee (1997, 115) ehdottaa, että pääväittämän sijaan olisi parempi käyttää termiä *kontrolloiva idea* (engl. *controlling idea*). Kontrolloiva idea on ikään kuin se kipinä, joka vaikuttaa tehtäviin ratkaisuihin tuotannon eri vaiheissa toiminnan tasolla.

Idea on sisällön keskeinen elementti, josta sisältö vähitellen rakentuu sisällönluomisen prosessin kautta. Näkemys ja idea ovat tärkeitä niin käsikirjoituksen tekemisessä, tuotannon kokonaissuunnittelussa kuin jonkin erityisen yksityiskohdan ratkaisussakin (Eisenstein 1978/1945, Hyytiän 2004, 17 mukaan). Opinnäytetyössäni kontrolloivana ideana oli kertoa ihmisen ja luonnon suhteen yhteenkietoutuneisuudesta ja vuorovaikutuksesta. Tämä idea vaikutti niin yksityiskohtaisemmissa kerronnallisissa ratkaisuissa kuin myös suhteutettaessa luonto-ohjelmaa laajempaan kontekstiinsa.

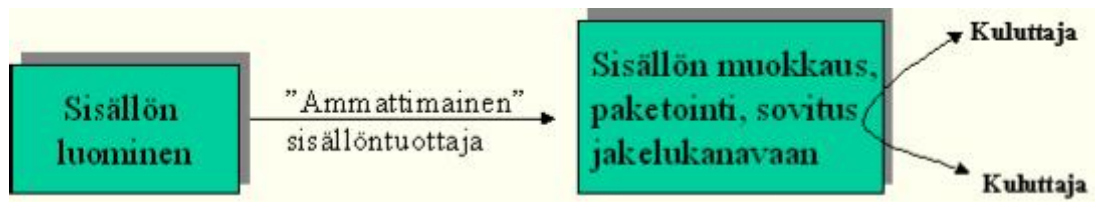
3.2 Sisältöjen tuottamisesta sisältöjen luomiseen

Termi *sisällöntuotanto* voidaan kyseenalaistaa, vaikka sen käyttö onkin vakiintunut. Mitä tarkoitetaan sisällöllä? Kuka sen tuottaa? Onko tuottaja sisällöllinen asiantuntija vai tarkoitetaanko tuotannolla vain sisällön ammattimaista teknistä tuottamista ja paketointia? (Auer 2006, 3. jakso.) Yksi tapa nähdä sisältö ja sisällöntuotanto voisikin olla seuraavassa kuvassa.



KUVA 1. Tee työtä, jolla on tarkoitus. Copyright: Minimoi/Puolustusvoimat.

Tässä opinnäytetyössä olen päättänyt käyttää termiä sisällönluominen sisällöntuottamisen sijaan. Yksinkertaistetussa arvoketjumallissa sisällön luomisella tarkoitetaan toimintaa ennen sisällön teknistä tuottamista (ks. kuva 2).



KUVA 2. Yksinkertaistettu arvoketjumalli (Auer 2006, 3. jakso).

Edellisen kuvan mukaan sisältö siis luodaan ensin ja sitten vain siirretään sisällöntuottajien paketoitavaksi. Auer kritisoi tätä lähestymistapaa ja kysyy, miten jyrkästi sisällönluominen voidaan erottaa sisällöntuottamisesta. Mitä vaativammasta sisällöstä on kyse, sitä enemmän tulisi itse sisältöosaajien olla läsnä koko tuotantoprosessissa suunnittelusta tuottamiseen ja ylläpitoon asti. (Auer 2006, 3. jakso.) Sisältöä ei siis ensin luoda ja sitten tuoteta ja toteuteta teknisesti, vaan sisällön luomisprosessi on läsnä koko teknisessä prosessissa. Vaikka Auer viittaakin kirjoituksessaan lähinnä tietoverkkoihin, voi hänen ajatustaan soveltaa myös audiovisuaalisiin sisältöihin.

Äskeisen arvoketjumallin mukaan sisällön luominen viittaisi audiovisuaalisessa tuotannossa ideointiin, ennakkosuunnitteluun ja käsikirjoituksen kirjoittamiseen, kun taas sisällön tuottaminen koko prosessiin tai tekniseen toteutukseen sisällön luomisen jälkeen. Ehdotan kuitenkin, että sisällöntuottamisen sijaan voisi olla parempi käyttää termiä sisällönluominen viittaamaan koko tuotantoprosessiin. Mielestäni sisällönluomisen käsite ottaa enemmän huomioon sisällön muovautumisen ja elämisen ohjelmatuotannon eri vaiheissa ennakkosuunnittelusta lopulliseen masteriin saakka.

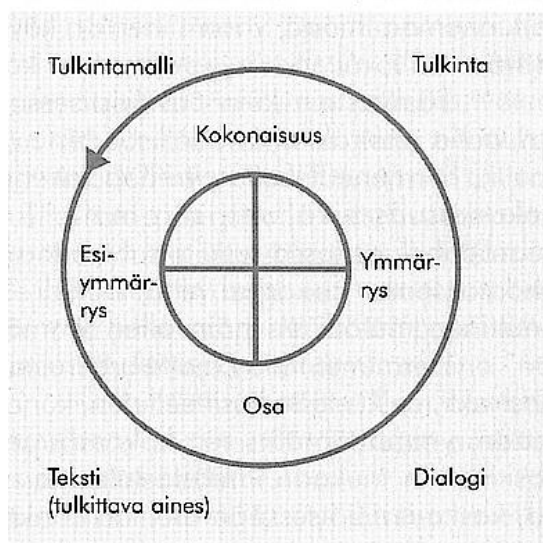
Sisällön luomista tapahtuu silloin, kun mietitään sisällön laajempaa kontekstia yhteiskunnassa ja ohjelmavirrassa. Tuottaja esimerkiksi pohtii, millaisille sisällöille voisi olla tilausta esimerkiksi katsojien, rahoittajien tai ohjelmaostajien taholta. Tuottaja luo sisältöjä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa, mutta sisällön luomista tapahtuu myös pienissä mikrotason päätöksissä, kuten yksittäisissä leikkauksissa tai äänien valinnoissa.

Sisältöjen luomisen tarkastelussa on kyse hieman samanlaisesta lähestymistavasta kuin taiteen poetiikassa. Hyytiän mukaan taiteen poetiikassa keskeistä on teoksen luomisen tarkastelu sen eri vaiheissa. Taiteen poetiikka perustuu ajatukselle, jossa alussa, teoksen idealisaatiovaiheessa, teos on tekijänsä mielessä vain ideana, ajatuksena, mielikuvana tai niiden sarjana. Idea määrittelee teoksen lopullisen identiteetin, ja lopussa teos materialisoituu valmiiksi teokseksi. Teos on ikään kuin valmiina odottamassa siellä jossakin. Se täytyy vaan saattaa yhteen materian kanssa, jotta muutkin kuin tekijä voisivat sen havaita. (Hyytiä 2004, 17.) Tietynlainen idea ja potentiaali konkretisoituu luomisprosessien kautta lopulliseksi sisällöksi.

Taiteen poetiikan ajatus jostakin potentiaalisesta ideasta, joka sitten materialisoituu joksikin täydelliseksi alkuperäisen idean muodoksi, on kuitenkin mielestäni hieman harhaanjohtava. Se perustuu ajatukseen, jossa ideasta A syntyy teos B vähitellen lineaarisesti syy-seuraussuhteessa. Mutta ainakaan oma ajatteluni ei ole näin selkeää, ja siksi haluankin käyttää termiä hermeneuttinen sisällönluominen.

3.3 Hermeneuttinen sisällönluominen

Gadamerin mukaan ihmisen ymmärtäminen on spiraalinomainen prosessi. Tämä viittaa siihen, että ihmisen ymmärtämisessä kokonaisuuden ymmärtäminen lähtee yksittäisestä ns. ennakkonäkemyksestä, joka kuitenkin on osa kokonaisuutta. Ennakkonäkemys ohjaa kokonaisuuden ymmärtämistä. (Gadamer 2004, 29–31.) Tätä ymmärtämisen spiraalinomaista prosessia kuvastaa hermeneuttinen kehä (ks. kuva 3).



KUVA 3. Hermeneuttinen kehä (Anttila 2000, 27).

Saarisen mukaan hermeneuttisessa kehässä alustavasta tulkinnasta edetään kohteen yksityiskohtien tulkintaan. Näistä tehdyt havainnot todennäköisesti pakottavat tulkitsijaa tarkistamaan alkuperäistä kokonaistulkintaa. Tämän seurauksena alkuperäinen tulkinta muuttuu ja päädytään siihen mistä lähdettiin, mutta älyllisesti rikkaampina. (Saarinen 1994, 259.)

Hermeneutiikan käsitettä on käytetty tieteen saralla menetelmänä ja kuvattaessa tutkijan sisäisiä prosesseja ja tapaa ymmärtää tutkimuskohdettaan (ks. esim. Anttila 2000, 25, 27; Varto 1992, 69). Mutta miksei hermeneutiikan käsitettä voisi soveltaa myös audiovisuaalisiin teorioihin ja sisällönlomisen prosessiin? Siinä missä tutkijalla on ennakkonäkemyksiä tutkimuskohteestaan, ja hän lähtee vähitellen selvittämään tutkimuskohdettaan ennakkonäkemysten muokkautuessa, muuttuessa tai vahvistuessa (ks. esim. Saarinen 1994, 259), myös audiovisuaalisen sisällön tekijällä on alussa jokin idea, joka muokkautuu ohjelmatuotannon eri vaiheissa. Yksittäinen idea materialisoituu vaihe vaiheelta samalla jalostuen, muuttuen ja tarkentuen, kunnes lopulta audiovisuaalinen sisältö on valmis.

Ideasta luodaan sisältöä ohjelmatuotannon eri vaiheissa, ja tässä hermeneuttisessa sisällönlomissa on mukana koko työryhmä. Kaikki työryhmän jäsenet ikään kuin pyörivät ydinidean ympärillä ja perustavat työskentelynsä siihen, mutta samalla he myös työnsä kautta muokkaavat sitä. Jokainen työryhmän jäsen luo lopulliseen teokseen oman ammattialansa näkemyksen ideasta ammentaen. Tuottaja on sisällönlomija miettiessään laajempaa kontekstia, yhteiskuntaa, ohjelmavirtaa, genrejä ja ohjelmapaikkoja, joihin sisältö luodaan. Sisällönlomista tapahtuu myös elokuvakerronnan ja elokuvan tuotantoprosessin eri tasoilla ja vaiheissa, kuten käsikirjoittamisessa, leikkauksessa ja äänisuunnittelussa. Sisältö luodaan työryhmän välisen dialogin ja yhteistyön kautta.

Hermeneuttinen sisällönlomien on työskentelytapa, joka perustuu kaaoksen ja järjestyksen väliseen jännitteeseen ja vuorovaikutukseen. Sisällöstä on ensin joku intuitiivinen idea. Kaaoksen ja järjestyksen jännitteen kautta intuitiivisesta ideasta luodaan vaihe vaiheelta lopullista sisältöä. Välillä hermeneuttisessa sisällönlomissa syntyy solmukohtia. Ne pitää ratkaista, jotta sisällönlomien voi taas jatkaa. Solmukohdat syntyvät yleensä juuri ennen kuin kaaoksesta yhdistyy sisällön kannalta olennainen ratkaisu tai kiteytymä.

4 SISÄLLÖNLUOMINEN LAAJEMMASSA KONTEKSTISSA

1990-luvun alussa uusien ohjelmien ideoinnista tuli tuottajavetoista monien käsikirjoittajien siirtyessä vapailta markkinoilta vakituiseen työsuhteeseen. Tuottajan työnkuva monipuolistui, ja tuottajasta tuli luova tekijä ohjaajan rinnalle. (Mandart, Gimishanovin 2005, 7 mukaan.) Gimishanovin mukaan moni tuottaja kokee juuri tuotantojen sisältöpuolen kaikista kiinnostavimpana. Jouko Aaltoselle tuottajan työssä antoisinta on aiheiden kehittäminen ja etsiminen. Myös Joonas Berghällille on tärkeää tuottaa sisällöllisesti merkityksellisiä elokuvia. Kai Norbergille mielekkäintä tuottajan työssä on sisältöä tuottava tuottaminen. Pamela Mandart puolestaan puhuu visionäärisestä tuottajuudesta erotuksena tuotantopäällikkötuottajasta. Visionäärinen tuottaja osallistuu sisällöllisten valintojen pohtimiseen. (Gimishanov 2005, 5–7.)

Luovan tuottajan nimike nousikin 90-luvun aikana tuottajanimikkeen rinnalle. Nimikettä on tulkittu eri tavoin. Tuotannollista luovuutta on mm. pystytty annetuilla resursseilla saamaan aikaiseksi mahdollisimman hyvä lopputulos. Myös rahan hankkiminen voi olla luovaa. (Hyytiä 1997, 14.) Tässä opinnäytetyössä ja hermeneuttisen sisällönluomisen viitekehityksessä tuotannollista luovuutta on eri toten se, miten tuottaja pyrkii luomaan ohjelmasisältöjä suhteessa laajempaan kontekstiin. Hänen on tärkeää ymmärtää ohjelman sisältö suhteessa yhteiskuntaan, aikaan ja laajempaan ohjelmavirtaan. Olennaista on myös erilaisten genrejen ja ohjelmapaikkojen ymmärtäminen ja tunnistaminen, kuten myös sen pohtiminen, onko kyseiselle sisällölle ja aiheelle tilausta katsojien, yhteistyökumppaneiden ja rahoittajien taholla. Seuraavissa alaluvuissa olen käsitellyt sitä laajempaa kontekstia, johon tekemämme luonto-ohjelma kytkeytyy.

4.1 *The Nature of Rebirth* television ohjelmavirrassa

4.1.1 Television luontoaiheiset ohjelmasisällöt

Televisiota voisi kritisoida luontoaiheisten sisältöjen vähäisestä määrästä. Esimerkiksi Shanahanin ja McComasin (ks. Webber 2002) sekä McKibbenin (ks. Zoglin 1992) tutkimuksista käy ilmi luontoaiheiden vähäinen määrä televisiossa. Silti vaikuttaisi siltä, että televisiolla on tärkeä rooli ympäristötiedon lähteenä (Webber 2002; Gauntlett 1997,

97; Asunta 2003, 65). Eurooppalaisten ympäristöasenteita kartoittaneen Eurobarometerin (2005) mukaan televisio oli eurooppalaisten, myös suomalaisten, suosituin media koskien tietoa ympäristöstä. Tärkeimpänä tiedonlähteenä sekä koko EU:ssa että Suomessa pidettiin televisiouutisia. Toiseksi tärkeimpänä pidettiin sanomalehtiä ja kolmanneksi tärkeimpänä televisiosta tulleita elokuvia ja dokumentteja. (Eurobarometer 217, 2005, 26.) Mahdollisesti ympäristö- ja luontoaiheisilla dokumenteilla voisi vaikuttaa ihmisten ympäristötietoisuuteen. Toivoisin, että *The Nature of Rebirth* voisi lisätä ihmisten tietoisuutta Euroopan vanhimmasta metsästä ja sen suojelun tärkeydestä.

Television vaikutuksesta ympäristötietoisuuteen voidaan olla montaa mieltä. Yksi syy tähän saattaa olla se, että usein tieto tai asiasisältö ei vaikutakaan ympäristötietoisuuteen. Tiedon rinnalla ihmisten maailmankuvaa muokkaavat erilaiset mielikuvat sekä elämykset ja kokemukset heidän jokapäiväisessä elämässään. Puheiden ja tekstien lisäksi ympäristömme on tulvillaan sanatonta viestintää, ja usein väitetäänkin, että juuri sanattomat viestit saattavat olla kaikkein vaikuttavimpia. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 38–39.) Ehkä erityisesti sellaiset luonto-ohjelmat, jotka eivät niinkään keskity tiedon jakamiseen vaan elokuvallisia keinoja käyttäen pyrkivät vaikuttamaan katsojien tunteisiin, voisivat olla tärkeässä roolissa kestävän kehityksen edistämässä. *The Nature of Rebirth*issä pyrimme kertomaan metsästä tunteisiin vaikuttaen mm. musiikkia apuna käyttäen.

4.1.2 Television luonto-ohjelmat

Television luonto-ohjelmalla tarkoitetaan ohjelmaa, joka kertoo luonnosta, eli ohjelman sisältö on luontoaiheinen. Poikkeuksellista moniin muihin televisio-ohjelmiin verrattuna on se, että luonto-ohjelmat eritellään usein omaksi lajityypikseen juuri sisältönsä perusteella eikä sen perusteella, ovatko ne esimerkiksi draamaa, dokumenttia tai opetusohjelmaa. (Bousé 1998, 116–140.) Toisin sanoen luonto-ohjelmat ovat laaja kirjo erilaisia televisio-ohjelmien lajityyppejä, joille yhteistä on se, että niissä näytetään luontoa (Webber 2002, 2; Bousé 1998, 118). Liitteeseen 4 on koostettu erilaisia luonto-ohjelmatyyppejä Webberin (2002) sekä Aldridgen ja Dingwallin (2003) luokitteluihin

perustuen.⁶ Näistä kuudestatoista luonto-ohjelmatyypistä *The Nature of Rebirth* sijoittuu mielestäni parhaiten genrehybridien alle. Genrehybridiiä käsittelem tarkemmin luvussa 4.1.4.

Luonto-ohjelmat ovat suosittuja. Esimerkiksi *Avaraa luontoa*⁷ pidetään kolmanneksi kiinnostavimpana asiaohjelmana (Ohjelmatyytyväisyystutkimuksen 2005), ja sillä on noin 400 000–500 000 katsojaa viikoittain (Katsotuimmat 2005). Luonto-ohjelmien suosiota ja kiinnostavuutta kuvastaa myös se, että ihmiset ovat YLEN ohjelmatesteissä spontaanisti ottaneet puheeksi luonto-ohjelmat ja *Avaran luonnon* kertoessaan, mitä ohjelmia he pitävät viihdyttävänä (Snell ym. 2003, 27–30). *Avaraa luontoa* katsovat kaikenikäiset ihmiset (Juha Kytömäki⁸, henkilökohtainen tiedonanto kevät 2003) arvomaailmastaan riippumatta (Marti Puohiniemi⁹, henkilökohtainen tiedonanto kevät 2003).

Yleensä luonto-ohjelmat samaistetaan enemmänkin dokumenttielokuviin kuin fiktioihin. Esimerkiksi YLEN ohjelmaoppaassa (Ohjelmat 2005) luontodokumentit luokitellaan faktaohjelmiksi ja myös katsojat kokevat ne hyvin dokumentaarisina (Snell ym. 2003, 29–30; Philo & Henderson 1998, 32–36). Kuitenkin niissä on hyvin paljon myös fiktiivisiä piirteitä. Esimerkiksi Bousé (1998, 2000) on tarkastellut fiktiot-faktaproblematiikkaa perinteisissä luontodokumenteissa. Bousé väittää, että perinteiset luontodokumentit ovat lähempänä fiktiivisiä ohjelmia kuin dokumentteja, ja hän kuvaakin niitä narratiivisiksi viihdeohjelmiksi, jotka välttävät yhteiskunnallisia ja ympäristöaiheisia kysymyksiä (Bousé 2000, xiv). Mielestäni *The Nature of Rebirth* käyttää joltain osin fiktiivisiä, ehkä jopa kokeellisen elokuvan keinoja kerronnassaan. Tätä voisivat kuvastaa esimerkiksi ohjelman alussa oleva kohta pyörivästä metsästä, jossa kaikuvat erilaiset ihmisten kommentit metsän merkityksestä (00:41–01:15)¹⁰ tai hyönteiskuviin lisätyt tehosteäänät (esim. 05:42 pieni muurahainen, 06:19 hämähäkki, 06:23 kuoriainen).

⁶ Ohjelmatyyppien nimet on käännetty englannin kielestä ja joidenkin nimien sopivuudesta on keskusteltu YLEN luonto-ohjelmien ohjelmahankkijan Katja Sollan (henkilökohtainen tiedonanto kesä 2005) kanssa.

⁷ *Avara luonto* on vakiinnuttanut 20 vuoden aikana asemansa YLEN lauantai-illan luonto-ohjelmapaikkana.

⁸ Juha Kytömäki on YLEN yleisötutkimusosaston erikoistutkija.

⁹ Martti Puohiniemi on arvo- ja asennetutkija.

¹⁰ Kyseessä on aikakoodimerkintä. Elokuva alkaa kohdasta 00:00 ja loppuu kohdassa 14:45. Elokuvan pituus on 14'45''.

4.1.3 Perinteisten luontodokumenttien eksklusion estetiikka

Luonto-ohjelmien tekijät ovat kauan uskoneet, että heidän ohjelmillaan on merkitystä esimerkiksi luonnonsuojelun edistämisessä, ja väitteelle on löydetty myös joitakin todisteita. Kuitenkin viime aikojen keskustelut luonto-ohjelmateollisuuden alalla vihjaavat, että nämä todisteet olisi aika arvioida uudelleen. (Webber 2002, 1.)

Tekijöiden keskuudessa onkin herännyt keskustelua siitä, voiko luonto-ohjelmilla vaikuttaa luonnonsuojeluun tai ihmisten ympäristötietoisuuteen. Tämän seurauksena onkin perustettu järjestö nimeltä Filmmakers for Conservation¹¹. Myös erilaisilla luonto-ohjelma- ja ekologisen elokuvan festivaaleilla¹² on keskusteltu audiovisuaalisen median sekä luonto-ohjelmien roolista ympäristön- ja luonnonsuojelun edistämisessä. Voidaankin ehkä väittää, että perinteisissä luontodokumenteissa yleinen eksklusion estetiikka eli ihmisen ja yhteiskunnan rajaaminen kuvan ulkopuolelle saattaisi olla yksi syy siihen, miksi luonto-ohjelmat eivät vaikuta luonnonsuojeluun.

Sekä Bouse että Mitman ovat kiinnittäneet huomiota tähän ihmisen ja yhteiskunnan puuttumiseen. Bousén (2000, 15) mukaan erityisesti perinteisille luontodokumenteille¹³ on tyypillistä, että niissä ei näy historiallisia vertauskohtia tai ihmisiä ja yhteiskuntaa. Lisäksi hän kritisoi sitä, miten niissä vältetään tieteellisyyttä sekä poliittisesti ristiriitaisia aiheita. Luonto sen sijaan näytetään ajattomana, koskemattomana ja omien lakiansa mukaan toimivana valtakuntana, jota sivilisaatio ei vielä ole pilannut. Mitman (1999, 4) puolestaan esittää, että luonto-ohjelmissä, varsinkin perinteisissä luontodokumenteissa, luonto on usein erämaata ja edustaa ns. alkuperäistä ja viatonta menneisyyttä, jonne ihmiset kaipaavat. Luonto-ohjelmissä heijastuu hänen mukaansa länsimaisen ihmisen toive olla samanaikaisesti lähellä luontoa ja luonnosta erillinen.

Vaikuttaa siltä, että etenkin perinteisissä luontodokumenteissa vallitsee eksklusion estetiikka, jossa ihmiseen liittyvä on rajattu kuvan ulkopuolelle. Eksklusion estetiikka

¹¹ Järjestöstä löytyy lisää tietoa osoitteesta www.filmmakersforconservation.org.

¹² Esim. International Wildlife Film -festivaalilla, Ecofilms-festivaalilla ja Environmental Film -festivaalilla.

¹³ Bouse ja Mitman viittaavat tutkimuksissaan nimenomaan ns. perinteisiin luontodokumenteihin. Perinteinen luontodokumentti on määritelty tarkemmin liitteessä 7. Televisiosta tulee hyvin erilaisia luonto-ohjelmia. *Avarassa luonnossa*, Suomen katsotuimmalla luonto-ohjelmapaikalla, on tullut eniten juuri perinteisiä luontodokumenteja, vaikka nykyään siellä näytetään yhä enemmän myös toisenlaisia luonto-ohjelmia. Perinteisten luontodokumenttien rajat ovat avautuneet ja myös *Avarassa luonnossa* nähdään yhä useammin ihminen, usein tutkija, jonka kautta luontolajia tarkastellaan. (Katja Solla, henkilökohtainen tiedonanto 10.12.2006.)

heijastuu myös siinä, mitä hyvältä luontokuvaajalta vaaditaan. Suonpään mukaan hyvä luontokuvaaja määritetään muun muassa sen perusteella, miten perusteellisesti hän on onnistunut poistamaan ihmisen jäljet kuvasta. Esimerkiksi haaskaa, jolla eläin houkuttelee paikalle, ei tulisi näyttää eikä myöskään kuvauspaikalle tehtyjä ihmisen jälkiä. (Suonpää 2002.) Myös Koskinen (2005, 16–17) kiinnittää huomiota tähän luonto-ohjelmien ja luontokuvien tapaan näyttää ihminen ja luonto toistensa vastakohtina. Saattavatko tällaiset luonto-ohjelmat uusintaa dualistista luontokäsitystä, jossa ihminen ja luonto ovat toisistaan erillisiä ja toisillensa vastakohtaisia? *The Nature of Rebirth* pyrkii kertomaan vanhasta metsästä ihmisten kautta ja tarkoituksena on näyttää ihminen ja luonto yhteenkietoutuneina ja vuorovaikutuksessa keskenään. Luonto-ohjelmamme voisikin väittää omalla tavallaan rikkovan perinteisissä luontodokumenteissa vallitsevaa eksklusion estetiikkaa.

4.1.4 Luonto-ohjelmien genrehybridit

Genrehybridi on ohjelmatyyppi, joka ammentaa eri lajityypeistä ja niiden kerrontatavoista. Yksi perinteinen esimerkki genrehybridistä on fiktion ja dokumentaarisemman aineksen sekoittelu samassa ohjelmassa. Dokumentteina pitämässämme ohjelmissa on paljon sellaisia piirteitä, jotka tekevät niistä samankaltaisia fiktiivisten ohjelmien kanssa (ks. esim. Nichols 1995).

Perinteisten lajityyppien välimaastossa syntyy tänä päivänä suuri osa mielenkiintoisista ohjelmista (Pallas 2006, luentomuistiinpanot). Kerronta kehittyy ja hakee kaiken aikaa uusia muotoja, mutta samaan aikaan on yhä vaikeampaa keksiä uusia kerronnan tapoja. Aina on olemassa kikkailun vaara. (Samola 2005, 3.) Lajityypistä poikkeaminen ja eri genrejen yhdistäminen genrehybridiksi on aina riski ja epäonnistuu helposti (Pallas 2006, luentomuistiinpanot).

Koskinen (2005, 39) ehdottaa, että luontodokumenttigenressä olisi uudistumisen paikka. YLE:n luonto-ohjelmien ostajan Katja Sollan mukaan viime aikoina ovat yleistyneet ns. genrehybridit, jotka käsittelevät luontoa ja samanaikaisesti esimerkiksi kulttuuria. Tällaisia genrehybridejä on tarjolla, mutta niille ei tällä hetkellä ole varsinaista ohjelmapaikkaa. (Katja Solla, henkilökohtainen tiedonanto kesä 2005.)

Opinnäytetyönäni tehtävän luonto-ohjelman voisi lajityypiltään määritellä kuuluvaksi

edellä mainitsemaani luonto-ohjelmien genrehybridien kirjoon. Sen tapa yhdistää ihminen ja luonto voisi olla tyypillistä genrehybridille.

4.2 *The Nature of Rebirthin* levitys

4.2.1 Levitys televisiossa

Laajin luonto-ohjelmatarjonta Suomessa on YLEn kanavilla, josta niitä tulee tällä hetkellä seuraavasti:

1) vakituinen ohjelmapaikka perinteiselle luonto-ohjelmalle:

Avara luonto (tunnin ohjelmapaikka, TV1)

2) vakituinen ohjelmapaikka perinteiselle luonto-ohjelmalle:

Luontohetki (30-minuuttinen ohjelmapaikka, TV1)

3) vakituinen ohjelmapaikka makasiinimuotoiselle luonto-ohjelmalle:

Uteliv (30-minuuttinen ohjelmapaikka, FST/TV2)

4) erilliset luontosarjat TV2:lla mm. *Jokiemme helmet*, *Itämeren helmet*, *Nooan arkki*, erilaiset lifestylemuotoiset ohjelmat mm. *Erätulilla* ja *Elämäni eläimet*.

(Katja Solla, henkilökohtainen tiedonanto 9.11.2006.)

Mikään näistä ohjelmapaikoista ei vaikuta sopivalta 14,5 minuuttia pitkälle *The Nature of Rebirthille*. Sollan mukaan YLEllä on kuitenkin olemassa sopivia ohjelmapaikkoja 10–15 minuutin pituisille dokumenteille eli ns. fillereille. Jos kyseessä on syvällisempi tai taiteellisempi teos, voisi TV1:n Uusi Kino olla oikea ohjelmapaikka. Uudessa Kinossa ei ohjelman pituutta ole määritelty tietyn pituiseksi. (Katja Solla, henkilökohtainen tiedonanto 14.2.2006.) Ohjelmaa voisi tarjota myös YLE Ekstralle, jonne on mahdollisesti tulossa Uuden Kinon kaltainen ohjelmapaikka (Sari Volanen, henkilökohtainen tiedonanto 5.3.2007).

4.2.2 Levitys festivaaleilla

Toinen levitystapa *The Nature of Rebirthille* voisivat olla erilaiset elokuvafestivaalit, kuten erilaiset ympäristö- ja luontoaiheisiin keskittyneet elokuvafestivaalit, joista olen koonnut listan (ks. Liite 5). Listan kokoamisessa olen käyttänyt lähteinä kuukausittaisia Wildlife Film News -tiedotteita, Wildlife-film.com -sivustoa, Filmmakers for

Conservationin sivustoa ja Directory of International Film and Video Festivals -sivustoa. Lisäksi etsin erilaisia ympäristöaiheisia elokuvafestivaaleja googlen kautta (hakusanoilla Environmental/Ecological/Wildlife film Festival) sekä hyödynsin omia aikaisempia tietojani aihetta koskien. Lisäksi tarkistutin listan YLE:n luonto-ohjelmien ostajalla Katja Sollalla.

4.3 *The Nature of Rebirthin* ajankohtaisuus

Bialowiezan metsä osoittautui ajankohtaiseksi ohjelma-aiheeksi. Tuotannon edistyessä Euroopan vanhin metsä ja sen suojeleminen on tullut yhä ajankohtaisemmaksi kysymykseksi niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Luonnonsuojelu on oleellinen osa arvomaailmaani, joten se vaikuttaa tietysti valikoivasti havainnointiini. Kuitenkin seuraavat seikat tukevat käsitystäni Bialowiezan luonnonsuojelullisen merkityksen kasvusta.

Tammikuun 2006 loppupuolella sain sähköpostia Bialowiezan vanhan metsän suojelusta. Aluksi luulin, että kyse on puolalaisen ekoaktivistin Janusz Korbelin lähettämästä sähköpostista. Hän toimii aktiivisesti metsän suojelun puolesta mm. tiedottamalla ja kampanjoimalla kansainvälisellä tasolla. Mutta sitten huomasin, että sähköpostin lähettäjänä oli Helsingin yliopiston luonnonsuojeluyhdistys (ks. Liite 6a) ja 3. maaliskuuta 2006 osoitettiin mieltä kansainvälisesti metsän suojelun puolesta. Myöhemmin keväällä tapasin kadulla opiskelijatoverini ympäristönsuojelutieteen laitokselta ja hän kertoi juuri tulleensa opiskelijamatkalta Euroopan vanhimmasta metsästä, jossa on visenttejä. 16.10.2006 huomasin sähköpostistani, että myös kansainvälinen WWF (Puolan WWF:n lisäksi) on ruvennut kampanjoimaan metsän suojelun puolesta (ks. Liite 6b). Ja nyt myös EU:n Life-rahasto on myöntänyt varoja vuonna 2007 alkavaan kuusivuotiseen ohjelmaan ”ZUBR”, jonka yhtenä suojelukohteena on Bialowiezan metsä (Polish Press Agency 5.12.2006). Vaikuttaisi siltä, että yhä useampi taho on ymmärtämässä Bialowiezan, Euroopan vanhimman metsän, arvon.

5 SISÄLLÖNLUOMINEN KÄSIKIRJOITUSVAIHEESSA

Aaltosen (2002, 37) mukaan ohjelman aiheella viitataan siihen, mistä osasta todellisuutta ohjelma tehdään. Samasta aiheesta voi tehdä hyvin erilaisia ohjelmia, ja vasta teema kertoo, miltä kannalta aihe on nähty. Tehdyn luonto-ohjelman aiheena on Bialowiezan metsä, joka on Euroopan vanhin metsä. Ohjelman tarkoitus on kertoa luonnon ja ihmisen yhteenkietoutumisesta, ihmisen pienuudesta suhteessa luontoon. Olin sitä mieltä, että juuri Bialowieza toimisi hyvänä lähtökohtana edellä esitetyn kertomiseen. Euroopan vanhimmassa metsässä on ollut käynnissä jo vuosisatoja monimutkaisia prosesseja, joiden rinnalla ihminen pienenee. Alussa luonto-ohjelman näkökulma oli kuitenkin hukassa, sillä emme esimerkiksi tienneet, keiden ihmisten kautta kertoa tarinaa vanhasta metsästä, jossa ihminen kietoutuu osaksi luontoa. Hermeneuttisen sisällönluomisen yksi solmukohdista oli käsikirjoitusprosessi ennen kuvausmatkaa. Seuraavissa alaluvuissa olen kuvannut tätä osaa sisällönluomisprosessista. Prosessissa olennaisessa roolissa oli erityisesti se, ketkä ihmiset sopisivat luonto-ohjelmaamme. Lopullisessa luonto-ohjelmassa kerromme Bialowiezan metsästä neljän eri ihmisen luontosuhteiden kautta.

5.1 Miten kertoa Bialowiezan metsästä ihmisten kautta?

Luonto-ohjelman yhtenä alkuperäisenä ideana oli kertoa Bialowiezan metsästä siellä asuvien ihmisten kautta ja tuoda esiin samalla jotain laajempaa ihmisen ja luonnon suhteesta. Muotoilin tämän ensimmäisessä käsikirjoitusversiossa 21.11.2006 (tai itse asiassa dokumenttielokuvan työsuunnitelmassa ks. Liite 1) seuraavasti:

Dokumenttielokuvamme tarkoituksena on kertoa Bialowiezan metsästä siellä asuvien ihmisten kautta. Heillä jokaisella on oma ainutlaatuinen suhteensa metsään. Mielestämme luonnosta tulisi kertoa nimenomaan ihmisten kautta. Luontoa käsitellään perinteisissä luontodokumenteissa usein etäisenä ja luoksepääsemättömänä luonnonlakien tyyssijana vailla ihmistä ja yhteiskuntaa. Kuitenkin luonto on osa meitä (onhan koko kehomme luontoa) ja me olemme osa luontoa.

5.1.1 Ensimmäinen yritys – liian monta ihmistä lyhyessä ohjelmassa

21.11.2005 lähestyin tuotantokokousta Bialowiezasta tehtävän dokumenttielokuvan työsuunnitelmalla (ks. Liite 1), jossa kerroin dokumenttielokuvan tavoitteista ja merkityksestä sekä esittelin lokakuussa 2005 ennakkotutkimusmatkalla tapaamamme ihmiset. Tällöin tarkoituksena oli tehdä 27-minuuttinen dokumenttielokuva Euroopan vanhimmasta metsästä ja ihmisistä siellä. Dokumenttielokuvan työnimenä oli tällöin *Bialowieza, Euroopan vanhin metsä ja sen ihmisiiä*. Bialowiezassa asuvat ihmiset voi ryhmitellä¹⁴ seuraavasti:

- 1) metsänhoitajat ja metsän kanssa työskentelevät ihmiset
- 2) luonnonsuojelija-aktivistit
- 3) tutkijat (mm. metsäntutkijat ja nisäkkäiden tutkijat), jotka tulevat useimmiten muualta Puolasta
- 4) paikalliset ihmiset, jotka ovat asuneet metsässä jo pidempään (heistä monet ovat alkuperältään erilaisiin vähemmistöihin kuuluvia, esimerkiksi valkovenäläisiä)
- 5) paikallishallinnon ihmiset.

Ennakkotutkimusmatkalla pyrimme löytämään dokumenttiimme ihmisiä, joilla olisi hyvin erilaiset taustat. Uskoimme, että tätä kautta voisimme kertoa metsästä ja sen merkityksestä jotain mahdollisimman monimuotoista ja samalla universaalia.

Tapasimme Bialowiezassa seuraavat henkilöt:

- 1) Joanna Matysek
 - taiteilija, entinen kabareelaulaja ja bisnesnainen, joka on muuttanut keskelle metsää
 - edellisen ryhmittelyn mukaisesti hän edustaisi muualta tulleita
 - persoonana hän on paikallinen ”outolintu”, metsä on hänelle turva ja pakopaikka kaupungista
- 2) Janusz Korbel
 - ekoaktivisti, joka pyrkii edistämään Bialowiezan metsän suojelua eri keinoin
 - edellisen ryhmittelyn mukaisesti hän edustaisi luonnonsuojelija-aktivisteja
 - hänen näkemyksensä metsään ammentaa syväekologiasta, jonka mukaan on tärkeää kunnioittaa kaikkien elävien olentojen itseisarvoa
- 3) Grykan perhe
 - pientilalliset, joiden suku on asunut Bialowiezan metsässä jo vuodesta 1777

¹⁴ Luokittelu perustuu paikan päällä usean ihmisen kanssa käytyihin keskusteluihin.

- edellisen ryhmittelyn mukaisesti he edustaisivat ns. paikallisväestöä
- heidän asenteensa metsään on käytännönläheinen, metsä on heille elinkeino ja asuinympäristö

4) Kosinskin perhe

- luontokuvaajabiologit ovat tulleet Bialowiezan metsään työn perässä
- edellisen ryhmittelyn mukaisesti he edustaisivat tutkijoita ja muualta tulleita
- heidän asenteensa metsään on analyyttinen mutta arvostava, he tuntevat metsän lajit ja prosessit samalla kuitenkin ihannoiden metsän kauneutta.

Luonto-ohjelman ensimmäinen käsikirjoitusversio ja tuotantosuunnitelma saivat lisäohjeistusta tuotantokokouksessa 21.11.2005. Ensinnäkin pyydettiin perusteluita sille, miksi mennä kuvaamaan luonto-ohjelmaa Puolaan saakka. Toiseksi haluttiin tarkennusta käsikirjoituksen näkökulmaan. Kolmanneksi tuotantokokouksessa huomautettiin, että neljää päähenkilöä tai päähenkilöperhettä olisi vaikea saada mahtumaan 14,5 minuutin luonto-ohjelmaan. Sain kuitenkin luvan jatkaa käsikirjoituksen työstämistä, ja yhtenä ratkaisuna ehdotettiin päähenkilön rajaamista yhteen ihmiseen.

5.1.2 Toinen yritys – yksi ihminen, liian ihmiskeskeinen versio

Tuotantokokouksen jälkeen ryhdyimme käsikirjoittajan kanssa pohtimaan, kuka voisi olla ennakkotutkimusmatkalla tapaamistamme ihmisistä sopiva päähenkilö. Kenen ihmisen kautta voisi parhaiten kertoa vanhasta Bialowiezan metsästä? Ajattelimme, että Janusz Korbel, ekoaktivisti, voisi olla yksi vaihtoehto, sillä hän on konkreettisimmin kyseisen metsän kanssa tekemisissä. Hän kävelee siellä aina kun kerkeää ja jopa nukkuu puiden alla. Suurin osa hänen toimistaan liittyy jotenkin metsän suojeluun. Janusz kampanjoi aktiivisesti metsän suojelun puolesta kirjoittamalla lehtiin, vetoamalla päättäjiin ja yhdistämällä kansalaisyhteiskunnan voimia esimerkiksi joukkovetoomuksiin tai mielenosoituksiin. Hän on myös Bialowiezan kansallispuiston tiedekomiteassa. Lisäksi hänen näkemyksensä metsään ammentaa syväekologiasta, jossa tärkeää on kunnioittaa kaikkien elävien olentojen itseisarvoa. Tämä sopisi tarinaan, jossa tarkoitus oli kertoa ihmisen ja luonnon suhteesta ja yhteenkietoutuneisuudesta. Mutta tarina ekoaktivistin taisteluista? Tulimme siihen tulokseen, että vastaavia tarinoita on ollut jo monia.

Seuraavaksi mietimme, sopisiko Grykan perhe päähenkilöksemme. Heidän maatilansa ja tekemisensä olisivat olleet kaikkein elokuvallisimpia ja visuaalisimpia. Lisäksi he olivat muuttamassa tilaansa luomutilaksi. Olimme kuitenkin sitä mieltä, ettei metsän arvo tulisi tällaisessa tarinassa tarpeeksi esiin. Perheen isälle Wladyslawille metsä on ”osa arkipäivää, ei mitään erityistä” (Wladyslaw Gryka, haastattelu lokakuu 2005), vaikka hän olikin onnellinen, että niin moni turisti oli lumoutunut Bialowiezasta. Perheen poika Karol opiskeli metsänhoitajaksi. Metsä vaikutti olevan heille enemmänkin elinkeino. Pelkäsimme, että Grykan perheen kautta emme saisi luonto-ohjelmaan tarpeeksi ns. luonnonsuojelullista puhetta.

Kolmantena vaihtoehtona olisivat voineet olla luontokuvaajat. Heidän kuviensa kautta olisi voinut näyttää metsää eri vuodenaikoina. Heillä ei kuitenkaan ollut syvää tunnesidettä juuri kyseiseen metsään vaan enemmänkin luontoon yleensä. Luontokuvaajista olisikin ollut kiinnostavaa tehdä dokumentti, jossa he seikkailevat pienellä asuntovaunullaan erilaisissa Puolan luonnon ympäristöissä. Kuitenkin koska tässä tapauksissa luonto-ohjelman tarkoituksena oli kertoa Bialowiezan metsästä, päätimme jättää myös heidät pois vaihtoehdoistamme.

Lopulta päädyimme toisessa käsikirjoitusversiossa valitsemaan päähenkilöksemme Joanna Matysekin, taiteilijan ja entisen kiireisen kaupunkilaisen. Mielestämme hänen kauttaan voisi Bialowiezan metsästä kertoa parhaiten. Joanna asuu metsän keskellä. Hänellä on tunneside kyseiseen metsään – onhan hän aina halunnut muuttaa juuri sinne. Vuonna 1992 hän muutti Krakovasta Bialowiezaan eikä ole katunut sitä hetkeäkään. Hän koki, että metsässä hänen ”tekemisensä eivät enää sotineet häntä itseään vastaan. Metsässä hän tuntee olonsa turvalliseksi. Metsä on kuin kohtu.” (Joanna Matysek, haastattelu lokakuu 2005.)

Joannalla on myös hyvin kiinnostava elämänfilosofia, jossa yhdistyvät samanaikaisesti kriittisyys nyky-yhteiskuntaa kohtaan sekä positiivisuus ja usko ihmiseen. Lisäksi Joanna kertoo kauniin metaforan timanttihiiekasta, joka oli kiehtova, syvälinen ja mielestämme kertomisen arvoinen. Tästä metaforasta tuli lopullisessa luonto-ohjelmassa merkittävä elementti, joka liitti palaset yhteen. Käsittelem tätä asiaa tarkemmin luvussa 6.5.

4.4.2006 lähestyimme jälleen tuotantokokousta synopsiksella ja käsikirjoituksella, jotka tällä kertaa oli rajattu yhteen ihmiseen, Joanna Matysekiin (ks. Liitteet 2a & 2b).

Kuitenkin ennen tuotantokokousta ohjaava opettaja (Teija Voudinmäki, henkilökohtainen tiedonanto huhtikuu 2006) kommentoi, että kyseessä oli ehkä enemmänkin henkilökuva kuin luonto-ohjelma metsästä. Tätä vahvisti käsikirjoitusprosessia ohjanneen opettajan palaute, jonka mukaan dokumentti ”ei kerro metsästä – metsä on vain viitteellinen kehys Joannalle. Kyseessä tuntuu olevan nyt henkilödokumentti, jota on kuvitettu ympäröivällä metsällä.” (Antero Arjatsalo, henkilökohtainen tiedonanto 6.4.2006.) Emme olleet ilmeisesti onnistuneet käsikirjoituksessamme kertomaan tarinaa metsästä yhden ihmisen kautta. Viikonloppuna ennen seuraavaa tuotantokokousta päätimme muuttaa luonto-ohjelman synopsista ja keskeistä ideaa.

5.1.3 Kolmas yritys – ihmiset valitaan metsän elementtien kautta

Toisesta käsikirjoitusversiosta saamamme kommentit olivat erittäin tarpeellisia. Kritiikki pakotti muuttamaan aikaisempaa versiota ja pyrimme löytämään uudenlaisen ratkaisun. Ratkaisu ei kuitenkaan ollut kovin kaukana alkuperäisestä ideasta.

Minusta oli koko ajan tuntunut, etten haluaisi kertoa metsästä yhden ihmisen kautta. Se olisi liian yksipuolinen ja yksiääninen tarina. Vaikkakin teoksen olisi pakko olla lyhyt, koska sen oli tuotantokokouksen vaatimusten mukaan sovittava 15 minuutin ohjelaslottiin, en silti pitänyt ajatusta useasta päähenkilöstä mahdollisena. Tässä tapauksessa ei välttämättä päästäisi kovin lähelle yksittäisiä ihmisiä. Kuitenkin jos piti valita ihmisten lähelle pääsy tai metsästä kertominen, niin tässä tapauksessa tärkeämpää oli metsä. Päädyimme siis luonnollisesti käsikirjoittajaparini kanssa nostamaan metsän ihmisten edelle. Tämä oli sisällönluomisen näkökulmasta perusteltu ratkaisu, sillä tarkoituksenamme oli tehdä luonto-ohjelma Bialowiezasta ja siellä olevien ihmisten luontosuhteesta, eikä siellä olevien ihmisten persoonallisuuksista.

Kommenttien jälkeen ymmärsin aikaisempien käsikirjoitusten väärän lähestymistavan. Ensimmäisessä olimme valinneet ihmiset sen perusteella, millaisia erityyppisiä ihmisiä metsässä asuu. Vaikka tämä sinänsä voi olla kiinnostavaa, kertoo luonto-ohjelma tällöin metsässä asuvista ihmisistä eikä metsästä. Toisessa käsikirjoituksessa taas yhteen

ihmiseen keskittyminen sai metsän katoamaan. Jos kuitenkin halusimme kertoa itse metsästä, mutta ihmisten kautta, kannatti muuttaa fokusta. Ihmiset tuli valita metsän elementtien kautta.

YLEn tuottaja Anneli Pallas esittää luennollamme, että seuraavat kysymykset ovat hyviä lähtökohtia suunniteltaessa henkilödokumenttia. Mikä on ihmisen maailma dokumenteissa? Miten dokumentista tulee henkilön näköinen? Miten rakentaa henkilön maailma? (Pallas 2006, luentomuistiinpanot.) Näitä kysymyksiä voi soveltaa metsästä kertovaan luonto-ohjelmaan seuraavasti.

Millainen on metsän maailma luonto-ohjelmassa? Miten luonto-ohjelmasta tulee metsän näköinen? Miten rakentaa metsän maailma? Ja miten rakentaa metsän maailma, jossa ihminen on osa metsää ja yhteenkietoutunut siihen? Ratkaisuna tähän päätimme valita päähenkilömme Bialowiezan metsän erityisluonteen huomioiden. Nostimme tietyt metsän elementit olennaiseen roolin luonto-ohjelmassamme:

- 1) visentit
- 2) vanhat ja kuolleet puut
- 3) kuolleissa puissa elävät hyönteiset, kuten myös muut hyönteiset
- 4) syklinen prosessi metsässä, jossa kuolemasta syntyy elämää

Valitsemamme metsän elementit perustuivat runsaaseen kirjalliseen taustamateriaaliin Bialowiezan metsästä sekä ennakkotutkimusmatkan antiin, mutta toki myös intuitioon ja tunteeseen. Lisäksi näillä elementeillä oli runsaasti vuorovaikutussuhteita keskenään. Esimerkiksi hyönteiset asuvat niin visenttien ulosteissa kuin kuolleissa puissakin, ja ne ovat olennaisessa osassa metsän syklisessä prosessissa, jossa kuolemasta syntyy elämää. Kuolleiden puiden hyönteislajien ansiosta puumateriaali hajoaa nopeammin ja sitä voidaan taas käyttää elämän ainesosana. Luonnollisesti vanhat ja kuolleet puut ovat olennaisessa roolissa syklisessä prosessissa. Visentit puolestaan ovat ulosteidensa, mutta myös syömiensä kasvien kautta suhteessa sykliin.

Metsän tärkeimpien elementtien kautta päädyimme neljään ihmiseen, joista kaksi, Janusz Korbel ja Joanna Matysek, olivat ennakkotutkimusmatkalla tapaamaamme henkilöä. Visenttien hoitajan ja hyönteisten keräilijän tapasimme ensimmäistä kertaa

vasta kuvausmatkalla ja löysimme heidät aikaisempien kontaktiemme kautta. Seuraavassa olen eritellyt metsän elementit liittämällä niihin ihmisen, jonka kautta lopullisessa luonto-ohjelmassa¹⁵ kyseisestä metsän elementistä kerrotaan. Olen myöskin hieman valottanut päähenkilöidemme erilaisia persoonallisuuksia.

1) Visentti – lähes sukupuuttoon kuollut laji, jonka kanta on elvytetty

Visenteistä kerromme erityisesti visenttejä hoitavan miehen, Zbigniew Swierszczin kautta. Hänellä on hyvin konkreettinen suhde näihin eläimiin. Persoonana Swierszczia voisi luonnehtia liioitellen ”naiiviksi menninkäiseksi”. Swierszcz puhuu siitä, miten perhoset, kukat ja oksat tekevät hänet onnelliseksi. Hän myös pohtii elämänläheisesti sitä, mitä visentit voisivat hänelle opettaa. Visenteistä kerrotaan myös Janusz Korbelin, ”ekofilosofin” kautta, joka pohtii pidetäänkö visenttikantaa yllä ehkä vain kaupallisia tarkoitusperiä edistämässä. Visentti on matkamuuistoesine tai tavaramerkki mm. olutpulloissa tai pankin logossa. (Zbigniew Swierszcz, haastattelu toukokuu 2006; Janusz Korbel, haastattelu toukokuu 2006.)

2) Vanhat ja kuolleet puut

Vanhoista ja kuolleista puista kerromme lähinnä Janusz Korbelin, ekofilosofin, kautta. Jos hän ”olisi osa metsää, olisi hän vanha puu”. Janusz pohtii sitä, miten metsässä jokaisella elämänvaiheella on oma yhtä arvokas roolinsa. Janusz nähdään suurimmaksi osaksi vanhojen sekä maatuvioiden tai kuolleiden puiden ympäristössä. Hänen kauttaan pohdimme myös kuolemaa ja ihmisen suhdetta siihen. Itse asiassa ”muutumme ja kuolemme joka hetki. Solumme uudistuvat muutaman vuoden välein.” (Janusz Korbel, haastattelut lokakuu 2005 ja toukokuu 2006.)

3) Kuolleissa puissa elävät hyönteiset kuten myös muut hyönteiset

Vanhoissa metsissä on suunnaton hyönteisten lajirunsaus. Tutkijat arvioivat, että Bialowiezan metsästä saattaisi löytyä jopa 10 000 tuntematonta eläinlajia, joista suurin osa on selkärangattomia (Sobocinski 2003, 23). Hyönteisistä kerromme hyönteiskeräilijän Jerzy Lugowoj´n kautta, jolla on 25 000 hyönteisen kokoelma. Hän kertoo hyönteisten tärkeästä roolissa maapallon prosesseissa. Mutta samalla hän

¹⁵ Vaikka luvussa 5 olenkin käsitellyt lähinnä ennakkotuotantovaiheen käsikirjoitusprosessia, on mielestäni luonnollista sitoa alalukuun 5.1.3 myös lopullisessa luonto-ohjelmassa olevat ihmiset.

myöntää sen, ettei kukaan voi kerätä kaikkia hyönteisiä. Hyönteisiä syntyy koko ajan lisää. ”Se on kuin astronomiaa. Emme tunne maailmankaikkeutemme rajoja.” (Jerzy Lugowoj, haastattelu toukokuu 2006.)

4) Syklinen prosessi metsässä – kuolemasta elämää

Elokuvan kokoavana teemana on prosessi, jossa kuolemasta syntyy elämää. Kyseessä on yksi vanhan luonnontilaisen metsän tärkeimmistä prosesseista. Metsänhoidossa ei kuolleita puita yleensä arvosteta, mutta ekologisesta näkökulmasta juuri kuolleet puut ovat metsän arvokkaimpia puita. Kerromme ”kuolemasta elämää” -prosessista Joanna Matysekkin, metsän keskellä elävän entisen kiireisen bisnesnaisen ja kabareelaajan kautta. Hänen yksi olennaisimpia elämänfilosofioitaan on, että kuolemasta ja huonoista kokemuksista syntyy elämää ja hyviä asioita. Tämän elämänfilosofiansa hän kertoo kauniin timanttihiekan metaforan kautta. Tätä käsittelen enemmän luvussa 6.5. Kuvallisen tarinankerronnan tasolla Joanna kerää sontaa, jolla hän lannoittaa puutarhaansa.

Liitteessä 3a on esitelty idea, joka pohjautuu metsän elementteihin. Veimme sen sekä ohjaajan sanan (ks. Liite 3b) mukanaamme tuotantokokoukseen. Uusi versio korvaisi sen käsikirjoituksen, jonka olimme jo etukäteen lähettäneet tuotantokokoukselle.

5.2 Lopullinen käsikirjoitus ja sen teema

Tuotantokokouksessa 10.4.2006 suhtauduttiin suopeasti uuteen synopsiseseen, jossa ihmiset oli valittu metsän elementtien perusteella. Kokouksen jälkeen käsikirjoittamisen opettaja ohjasi meitä käsikirjoituksen kanssa. Olennaista oli, että premissimme ”Human should respect processes of nature. We are a moment – nature carries wisdom of époques” tulisi jotenkin näkyä jokaisen ihmisen tarinassa.

- 1) Hyönteismiehen kohdalla tämän voisi näyttää esimerkiksi niin, että hän ensin yrittää kerätä ja kontrolloida hyönteisiä, mutta lopulta hän ei ikinä voi kerätä niitä kaikkia.
- 2) Visenttimies voisi esimerkiksi pitää visenteistä huolta. Mutta mitä tapahtuisi, jos niistä ei pidettäisikään huolta?
- 3) Ekoaktivistin kohdalla alkuperäisenä ideanamme oli siirtyä ihmiskeskeisestä, metsää hyödyntävästä ajattelutavasta luontokeskeiseen, ”ihminen on osa metsää” -ajatteluun.

4) Joannan kautta halusimme vähitellen paljastaa metaforan, jossa ihminen on osa kuoleman ja elämän sykliä eli vain pieni osa kokonaisuudessa.

Aloitimme uuden käsikirjoitusprosessin, jossa sovelsimme ajatusta premissin toistumisesta jokaisen ihmisen tarinassa. Lopullinen käsikirjoitus on liitteessä 3c ja siitä saamamme palaute oli positiivinen.

Bialowieza-käsikirjoitus on kehitetty hienosti eteenpäin; kokonaisuus on kompakti, näkökulma selkeästi metsässä ja teemallista yhtenäisyyttä löytyy. Näistä seikoista keskittyisin ja mieltäisin vielä tuota viimeistä huomiota, teemallista yhtenäisyyttä... Luin käsikirjoituksen useaan otteeseen tänään ja löysin noista tekijöiden mainitsemista keskeisistä teemoista (luonnon kiertokulku, luonnon ja ihmisen välinen yhteiselo, hyönteismaailma ja visentit) kolmesta saman ytimen: kuolema antaa elämän. Tuo ydinhän näkyy läpi käsikirjoituksen niin kuvassa, sisällössä sekä äänessä.

(Antero Arjatsalo, henkilökohtainen tiedonanto 27.4.2006.)

Käsikirjoittamisen opettajan palautteen jälkeen minusta tuntui kuitenkin siltä, että teema varsinaisessa käsikirjoituksessa erosi siitä premissistä, jonka olimme kirjoittaneet auki synopsikseen. Käsikirjoittamisen opettaja puhui ”ytimestä, jossa kuolema antaa elämän”. Kuitenkin synopsiksen premississä haluamme kertoa ”ihmisestä osana luontoa ja ihmisen pienuudesta suhteessa luontoon”. Vasta myöhemmin ymmärsin, miten nämä kaksi ydintä liittyvät toisiinsa. Ihminen on osa luontoa juuri tämän ”kuolema antaa elämän” -prosessin kautta. Tämä kuolemasta elämää -prosessi on olennainen niin pienen ihmisen henkilökohtaisessa elämässä kuin vanhan metsän jatkuvuudessakin.

Kuolema ja elämä heijastuvat neljästä eri elementistämme eri tavoin. Visentti on melkein sukupuuttoon kuollut laji, joka on herätetty henkiin ihmisen toimesta. Hyönteiset toimivat katalyysaattoreina vanhoissa ja kuolleissa puissa ja muokkaavat niistä elämää. Hyönteislajeja löydetään jatkuvasti uusia, mutta samalla niitä kuolee, ennen kuin edes löydämme niitä. Vanhat ja kuolleet puut edustavat samanaikaisesti sekä kuolemaa että elämää. Niistä kasvaa pieniä uusia versoja, ja niiden kupeissa on kova hyönteisten vilinä. Syklinen prosessi, jossa kuolemasta syntyy elämää, kytkee nämä kaikki edelliset elementit keskenään yhteen. Samalla myös ihmisen elämästä tulee osa luonnon suurempaa kokonaisuutta, jossa yksi olennainen prosessi on se, että kuolleesta aineesta ja huonoista kokemuksista syntyy elämää ja uusia alkujä. Joanna kiteyttää ajatuksen elokuvamme lopussa (12:17–12:59) seuraavasti:

Mitä kasvi tarvitsee elääkseen? Jokainen meistä saa elämässään sontaa niskaansa - kohtaa kuolemaa ja läheisten menetyksiä. Tarvitaan siis paljon lannoitetta - eli sontaa - ja lahoavaa ainesta - joka ennen oli elävää. Siispä tarvitsemme kuolemaa. Ilman sitä ei ole elämää.

Joannan oivallusta seuraa elokuvan lopussa seuraava tekstiplanssi (13:46–13:59):

Tämä on Bialowieza – Euroopan vanhin metsä. Se on säilynyt hengissä 8000 vuotta. Kuolleet puut ovat metsälle tarpeellisia. Vain pieni osa metsää on täysin suojeltua.

6 SISÄLLÖNLUOMINEN JÄLKITYÖVAIHEESSA

Leikkaus on käsikirjoittamisen viimeinen vaihe (Cederström 2003, 105). Niin minustakin, joskaan en arvannut kuinka monimutkainen vaihe siitä tulisi. Seuraavissa alaluvuissa olen käsitellyt leikkausprosessia ja ratkaisuja, joita teimme. Sivuan myös äänisuunnittelua ja sen roolia suhteessa sisältöön.

6.1 Leikkausprosessi

Jotkut dokumenttielokuvien ohjaajat leikkaavat aina itse elokuvansa, kun taas toiset käyttävät ulkopuolista leikkaajaa. Aaltosen mukaan joillekin leikkaaminen on hyvin vaistonvaraista, esim. Cederströmille, tai se kumpuaa sisäisistä omista kuvista, esim. Lehmuskalliolla. Tällaiset ohjaajat kokevat, että heidän on hyvin vaikea kommunikoida ulkopuoliselle leikkaajalle sisäisiä ideoitaan. Tämän takia he leikkaavat itse. Toisaalta esimerkiksi Helke ja Suutari käyttivät *Joutilaissa* ulkopuolista leikkaajaa, ja kertovat, että ”Me ei oltas enää nähty siitä materiaalista, että onko siinä mitään ja mitä missäkin järkeä ja tajuaako katsoja sitä taikka tuota asiaa”. (Aaltonen 2006, 145–146.)

Itse olin aina aiemmissa produktioissa leikannut teokset itse. Tällä kertaa päätin, että kuvausmatkan ulkopuolinen, objektiivinen leikkaaja, jolla olisi ”tuoret silmät”, voisi antaa prosessille jotain lisää useastakin syystä. Ensinnäkin ulkopuolinen leikkaaja ei ole nähnyt kuvauspaikkaa, joten hän ei luultavasti tekisi niin helposti suojaviivavirheitä. Hän hahmottaa tilan toisin, koska ei tunne sitä. Toiseksi ulkopuolinen leikkaaja ei ole niin sisällä käsikirjoituksessa ja ideassa, vaan suhtautuu materiaaliin sellaisena kuin se on. Hän näkee ehkä muuta kuvausryhmää paremmin, mitä materiaalissa on kuin mitä

materiaalissa käsikirjoituksen mukaan tulisi olla. Kolmanneksi ulkopuolinen leikkaaja pystyy näkemään kuvausmatkalla mukana olleita paremmin kuvien ”epädokumentaarisuuden” esimerkiksi sen, miten kamera ei ole dokumentaarisesta näkökulmasta voinut juosta noin nopeasti paikasta A paikkaan B. Usein jos tällaiset kaksi kuvaa leikataan peräkkäin, niiden yhdistämisestä tulee fiktiivinen tunnelma dokumenttiin. Viimeiseksi ulkopuolinen leikkaaja ei suhtaudu kuvattuun materiaaliin niin emotionaalisesti kuin muu työryhmä. Hänelle sillä ei ole niin paljon muita merkityksiä kuin ainoastaan se, jonka materiaali hänelle katsottaessa luo.

Leikkausprosessin alkuvaihe oli kuitenkin vaikeaa. Minulla ja leikkaajalla oli hyvin erilaiset logiikat tekemissämme valinnoissa. Siinä missä itse saatoin perustella tekemääni valintaa tunteella, leikkaaja kaipasi rationaalisempaa perustelua. Miten lopulta voi ilmaista asiaa, joka liittyy kuvan, äänen, idean ja rytmin luomaan kokonaisuuteen? Elokuvia voikin kokonaisvaltaisessa kerrontatavassaan verrata uniin ja unien muotoon (ks. esim. Langer 1953, 412). Välillä tuntuikin, että olimme tekemässä aivan eri elokuvaa. Erityisesti leikkauksen alkuvaiheessa minulla ei ollut vastauksia, koska itsekkin vasta etsin niitä. Elin käsikirjoituksen ja kuvatun materiaalin välissä – keskeneräisenä. Tässä tilassa minun oli hyvin vaikeaa kommunikoida ajatuksen itujani, jotka ajalehtivat ja muuttuivat.

Leikkausvaiheessa osalla tekijöistä on lähtökohtanaan käsikirjoitus, kun taas osa ei kajoa siihen ollenkaan (Aaltonen 2006, 146). En aluksi näyttänyt käsikirjoitusta leikkaajalle, koska halusin hänen raikkaan näkökulmansa leikkausprosessiin. Pysin myös itse etäännyttämään käsikirjoituksesta jossain määrin. Kuvausmatkalla olimme onnistuneet tallentamaan käsikirjoituksen mukaisia kohtauksia ja kuvia. Tämän lisäksi materiaalissa oli myös spontaaneja ns. dokumentaarisia helmiä. Näistä emme kuitenkaan voineet käyttää kuin osaa, koska ne eivät dramaturgisesti sopineet luonto-ohjelman sisältöön. Seuraavia *The Nature of Rebirth*issä olevia kohtauksia voisi mielestäni kutsua ns. dokumentaarisiksi helmiksi (ks. Liite 7):

- 1) kohtaus, jossa visenttimies avaa oven visenteille ja juoksee sitten niitä pakoon (04:13)
- 2) kohtaus, jossa kissa pyllähtää ympäri ruohikossa (02:00)
- 3) kohtaus, jossa koira iskee silmää karpäsen lentäessä silmään (01:56)
- 4) kohtaus, jossa visentit tappelevat (05:08) ja haistelevat toistensa peräpäitä (05:14)
- 5) kohtaus, jossa pieni muurahainen kamppailee ruoan jyväsien kimpussa (05:39).

Leikkausprosessin kuluessa aloimme leikkaajan kanssa ymmärtää toistemme ajatuksenjuoksua ja onnistuimme luomaan dialogistamme konfliktien sijaan prosessin, jossa tuotimme samaan aikaan paljon ideoita kuin myös kritiikkiä. Keskustelujemme kautta toimimme uusia näkökulmia toisen ehdottamiin ratkaisuihin. Onnistuimme synnyttämään synergisen sisällönluomisen prosessin, joka perustui alkuperäiseen ideaan ja käsikirjoitukseen, mutta ei kuitenkaan liian sokeasti. Mielestäni leikkausprosessi kuvasti hyvin ajatusta hermeneuttisesta sisällönluomisesta, työskentelemisestä kaaoksen ja järjestyksen jännitteessä ja vuorovaikutuksessa. Välillä tuntui, että vastaukset olivat kadoksissa kaaoksen keskellä, mutta lopulta ratkaisut yhdistyivät pala palalta valmiiksi luonto-ohjelmaksi.

6.2 Ihmisen ja luonnon suhde leikkauksellisissa ratkaisuissa

Luonto-ohjelmamme leikkauksellisissa valinnoissa pyrimme korostamaan ihmisen ja luonnon suhdetta ja yhteenkietoutuneisuutta erilaisin ratkaisuin. Ensinnäkin pyrimme siihen, että ohjelmassa käytetyistä kuvista mahdollisimman paljon olisi luontokuvaa¹⁶. *The Nature of Rebirth*issä noin 60 % kuvista on puhdasta luontokuvaa, 25 % ihminen luonnossa -kuvaa ja 15 % ihminen sisätiloissa -kuvaa tai muuta kuvaa.

Yhtenä ideana oli leikkauksellinen idea metsän ja luonnon ”vuotamisesta” kohtauksiin, joissa ihminen on. Tämä merkitsee sitä, että luontokuvia leikataan ihmisen toiminnan väliin. Luonto ja eläimet ovat mukana kaikessa, osana ihmisen ympäristöä ja toimintaa. Esimerkiksi Joannan pihamaan ensimmäisessä kohtauksessa on koiraa, kissaa ja hevosia leikattu Joannan toiminnan väliin (01:21–02:32) (ks. Liite 8, kuvasarja 1). Samalla periaatteella myös ihminen saattaa ”vuotaa” luontokohtauksiin, kuten esimerkiksi hyönteistutkijan ilmestyessä hyönteisten maailmaan (07:29) (ks. Liite 8, kuvasarja 2).

Kuvaamisessa puhutaan point of view -kuvista eli POVeista, kun kuvan tarkoituksena on heijastaa elokuvassa olevan henkilön subjektiivista näkökulmaa – sitä mitä henkilö A näkee (Thompson 1998, 20). POVien kautta katsoja samaistuu elokuvan henkilöön ja hänen tunnetilaansa. Käytimme luonto-ohjelmassa eläimien POVeja ja näkökulmaa muutamaan otteeseen. Tarkoituksena oli saada katsoja samaistumaan eläimeen ja luoda

¹⁶ Voidaan ajatella, että jos ihminen on osa luontoa, ovat kuvat ihmisestäkin aina luontokuvaa. Tässä tapauksessa kuitenkin viitataan luontokuvilla kuviin, joissa on muita eliökunnan lajeja kuin ihmisiä.

tunne siitä, että eläin katsoo ihmistä. Ihminen on eläimen katseen kohde. Esimerkiksi Joannan pihamaan ensimmäisessä kohtauksessa koira seuraa Joannan toimintaa (01:33–02:05) (ks. Liite 8, kuvasarja 1).

Muotoon leikkaamisella tarkoitetaan sellaista leikkausta, jossa leikataan peräkkäin kahta kuvaa, joilla on samankaltainen muoto, väri, ulottuvuus tai ääni (Thompson 1994, 62). Tarkoituksemme oli leikata peräkkäin samanlaisia ihmiseen ja luontoon liittyviä prosesseja ja muotoja. Tästä on esimerkkinä leikkaus Januszin silmästä visentin silmään (09:50) (ks. Liite 8, kuvasarja 3). Tällaisia leikkauksia ei lopullisessa luonto-ohjelmassa ole juurikaan. Samankaltaiset muodot, joita olisimme voineet leikata yhteen, eivät olleet dramaturgisesti ja tarinankerronnan kannalta olennaisia.

Yksi leikkauksellinen idea oli luoda ihmisten haastattelujen ja kuvamateriaalin suhteen kautta uusi merkitys ihmisen ja luonnon välisestä yhteydestä. Tätä ideaa kuvastavat esimerkiksi kohtaus, jossa Joanna puhuu metsästä kohtuna ja kuvassa näytetään pehmeää sammalta (02:32) (ks. Liite 8, kuvasarja 4) tai kohtaus, jossa Janusz kuvailee olevansa kuin vanha puu ja tätä seuraa hidas transitio Januszista vanhaan puuhun (03:14) (ks. Liite 8, kuvasarja 5).

6.3 Dramaturgia, rakenne ja muoto

Aaltosen mukaan dramaturgialla tarkoitetaan asioiden esittämistä niin, ettei katsoja pitkästy. Ohjelman rakenne ja se muoto, jolla sanoma kerrotaan, ovat ensiarvoisen tärkeitä. (Aaltonen 2002, 46.) Idström (2003, 33) esittää, että dramaturgia on riippuvaista genrestä eli lajityypistä. Genre määrittelee kerrottavan tarinan lajin ja juonen kulun ja toimii aitauksena. Mutta entä kun kyse on luonto-ohjelmagenrehybridistä? Millainen on sen dramaturgia?

Parhaimmillaan hyvässä ohjelmassa on ainutkertainen muoto ja rakenne, joka syntyy ohjelman sisällöstä. Voisi jopa sanoa, että ohjelman materiaali sisältää potentisti oman rakenteensa. Jokainen tarina haluaa tulla kerrotuksi tietyllä sille sopivalla tavalla. (Aaltonen 2002, 102.) Miten kertoa Bialowiezan metsästä niin, että se olisi Bialowiezan metsän näköinen?

Pohdimme luonto-ohjelman rakennetta aika paljon jo käsikirjoitusvaiheessa, ja lopullinen ohjelma noudatteli jossain määrin projektin alussa luomiamme ideoita. Luonto-ohjelman rakenteessa pyrimme toteuttamaan syklisyyden ideaa ja ajatusta siitä, miten asiat ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tärkeää oli myös kontrastien käyttö esimerkiksi yksittäisten leikkausten ja kohtausten välillä, koska tämä sopi ideaamme, jossa kuolemasta syntyy elämää. Ja toki myös tämän kuoleman ja elämän vuorovaikutuksen tulisi heijastua luonto-ohjelmasta.

Kohtauksien tasolla syklisyys ja vuorovaikutus näkyvät siinä, miten luonto limittyy ihmiskohtauksien väliin, ja siirtymät ihmisistä luontoon ja luonnosta ihmisiin ”vuotavat” toisiinsa. Esimerkiksi visenttimiehen ja visenttien maailmasta, jossa on kärpäsiä (05:19–07:29) (ks. Liite 8, kuvasarja 2), siirrymme kärpästen kautta hyönteisten maailmaan, ja tähän hyönteisten maailmaan puolestaan tulee hyönteisten keräilijä. Tai esimerkiksi Joannan itsemurhapuheita ”It was the first step to freedom” seuraa veden vapautuminen ja sade (11:34) (ks. Liite 8, kuvasarja 6). Näin ollen luonto ikään kuin tukee Joannan mielentilaa.

Myös luonto-ohjelman kokonaisrakenne on syklinen. Siinä herätetään alussa kysymys ”What is needed for a plant to live?” (00:29) ja lopulta vastataan siihen näyttämällä jo alussa näytettyjä kuvia. Lopussa kuitenkin, vaikka asioihin palataan syklisesti kiertäen uudelleen, asiat ovat hieman muuttuneet ja saaneet uusia merkityksiä (12:17–12:59). (Ks. Liite 8, kuvasarja 7.)

Kontrastien käyttö näkyy esimerkiksi siinä, miten isoista visenteistä siirrytään pieniin kärpäsiin tai erikoislähikuvista laajoihin kuviin. Kuoleman ja elämän vuorovaikutus taas näkyy yksittäisinä leikkauksina esimerkiksi kohdassa, jossa risti muuttuu veden kautta elämää täynnä olevaksi niityksi (13:06) (ks. Liite 8, kuvasarja 7) tai elävä visentti pelkäksi visentin kuvaksi (09:55) (ks. Liite 8, kuvasarja 3). Kohtauksien tasolla kuoleman ja elämän kontrasti näkyy esimerkiksi siinä, miten Joanna puhuu kuolemasta ja itsemurhasta pimeässä (10:48) (ks. Liite 8, kuvasarja 6) ja lopulta tämä logiikka päättyy kohtaukseen kauniista valkoisesta niitystä täynnä elämää (13:06) (ks. Liite 8, kuvasarja 7).

6.4 Musiikki ja tunne

Musiikin käyttö on joidenkin dokumentaaristen suuntausten mukaan epäsoviva, jolle se ole ollut mukana jo itse kuvaustilanteessa. Esimerkiksi Lars von Trierin laatimien dogma-sääntöjen (Dogme 95) mukaan se ei ole suotavaa. Työryhmämme oli päättänyt jo alusta asti käyttää luonto-ohjelmassa musiikkia. Siltasen (2003, 218) mukaan kaikista taiteenlajeista juuri musiikilla on kyky koskettaa sielumme syvimpiä alueita.

Koskisen (2005, 39) mukaan olisi tärkeää, että luontodokumentteihin uskallettaisiin yhdistää tunteita. Yhdyn Koskisen mielipiteeseen, koska juuri tunteiden kautta ihmisiin voi vaikuttaa enemmän kuin tiedon kautta. Tämä oli syynä esimerkiksi siihen, että käytimme *The Nature of Rebirth*ssä melko paljon musiikkia. Musiikki vetoaa katsojan tunteisiin, ja tällöin tietokin saattaa vaikuttaa enemmän alitajuisella tasolla kuin pelkkä tietopaketti, joka kertoisi vanhasta metsästä ja ihmisen ja luonnon suhteesta. Käytimme valkovenäläisen säveltäjän Todarin¹⁷ musiikkia, koska se tuntui sopivan tarinaan vanhasta metsästä.

6.5 Metafora timanttihiekasta

Ihmiset eivät yleensä keskitä huomiotaan uutisten yksityiskohtaiseen asiasisältöön vaan enemmänkin uutisten välittämiin mielikuviin. Tämän vuoksi voimakkaat metaforat, kuten ”otsoniaukko”, ovatkin tehokkaita ympäristötietoisuuden muokkaajia. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 16.) Metaforilla on ollut merkittävä rooli myös esimerkiksi biodiversiteettia koskevien ongelmien popularisoinnissa liittäen aiheen aikaisempaan ympäristökeskusteluun sekä herättäen kuvia ja tunteita biodiversiteetin suojelun puolesta (Väliverronen & Hellsten 2002, 230).

The Nature of Rebirth pyrkii Joannan kertoman timanttihiekan metofooran kautta kytkemään ihmisen ja luonnon osaksi samaa prosessia, jossa kuolemasta syntyy elämää. Joannan mukaan, jos siemen istutetaan sterilisoituun, mahdollisimman puhtaaseen timanttihiekkaan, siitä ei synny kasvia. Sen sijaan ulosteet, kuollut materia ja ihmiselämän huonot kokemukset ovat lannoitteita, joista syntyy elämää ja hyviä asioita.

¹⁷ Oikealta nimeltään Zmicer Waiciuszkiewicz.

Ehkä timanttihiekan metaforan ja ihmiskeskeisen oman elämän reflektioiden kautta katsoja ymmärtää syvällisemmin kuoleman roolin ja tärkeyden myös luonnossa ja vanhoissa metsissä. Bialowiezan kuolleissa puissa piilee Amazonin sademetsään verrattavissa oleva rikkaus (Kirby 2003), mutta silti esimerkiksi metsänhoidossa usein nuo kuolleet puut nähdään epätoivottuina ja jonain, joka pitää korjata pois.

6.6 Äänisuunnittelu

Koska tarkoituksemme oli tehdä enemmänkin tunteisiin vetoava kuin informatiivinen luonto-ohjelma, oli äänisuunnittelulla tärkeä merkitys ohjelmassamme. Äänimaailma ei ollut perinteisen dokumentaarinen vaan lähempänä fiktiivistä äänisuunnittelua.

Äänisuunnittelussa toteutimme erilaisia ideoita, joiden tarkoituksena oli tukea *The Nature of Rebirthin* sisältöä, tunnetta ja ideaa ihmisen ja luonnon suhteesta.

Ensinnäkin äänien tuli luoda kuvaa mystisestä metsästä. Tähän äänisuunnittelija käytti erilaisia tikkojen koputuksia ja omituisia hengityksiä. Metsä ikään kuin elää ja hengittää. Ääniä kuuluu myös elementeistä, esimerkiksi pienistä hyönteisistä, joista ihminen ei todellisuudessa kuulisi ääntä. Tämä korostaa elämää metsässä, ja saa mahdollisesti katsojan samaistumaan pieniin hyönteisiin.

Äänien kautta pyrimme korostamaan ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta, yhteyttä ja sekoittumista. Tämä toteutui esimerkiksi siinä, miten auton ääni kuuluu vanhassa sammaleisessa metsässä (03:30) tai miten hyönteisen äännet sekoittuvat hyönteistutkijan askeliin (07:31). Äänisuunnittelussa yksi keskeinen idea oli myös luonnon äänien ”vuotaminen” kuviin ja kohtauksiin. Luonnon äännet saattavat olla läsnä siellä, missä ne eivät realistisesti olisi. Kun hyönteistutkija tutkii hyönteisiä kotonaan (08:40–09:10) alkaa yhtäkkiä kuulua hyönteisten ääniä. Tämän kuvan ulkopuolisen äänen on tarkoitus korostaa sitä, miten hyönteiset jatkavat omaa elämäänsä, lisääntymistään ja lajiutumistaan, vaikka ihminen yrittäisikin kerätä ja tutkia niitä.

Ohjelman alussa on kohta pyörivästä metsästä, jossa kaikuvat erilaiset ihmisten kommentit metsän merkityksestä. Näiden haastattelupätkien tarkoituksena on korostaa metsän tärkeyttä ihmisille. Koska emme halunneet yksilöidä metsän merkityksiä esimerkiksi ihmisten puhuvina päinä, käytimme tällaista ratkaisua. Kohtauksen ja sen äänisuunnittelun tarkoituksena on korostaa metsää universaalina ja pysyvänä

elementtinä, kun taas ihmiset ovat vain kaikuvia ääniä – pieniä osasia suuressa metsässä, joka pyörii.

7 POHDINTA

7.1 Ideasta luonto-ohjelmaksi

Vilkaisin ensimmäistä käsikirjoitusversiota ja huomasin, että lopputulos on yllättävän lähellä alkuperäistä ideaa. Idea vanhuudesta, kuolemasta ja syklisyydestä jonain arvokkaana ja elämää luovana elementtinä näytti olevan jo silloin jossain alitajunnassani. (Ks. Liite 1.)

Yksi idea voisi olla lähestyä aihetta vanhuuden ja elämän syklisyyden kautta (Huom! Tämä on vain alustava idea. Varsinainen käsikirjoittaminen on vielä edessä). Vanhuus piilotetaan nyky-yhteiskunnassamme meikin alle ja vanhainkoteihin. Samoin luonnossa ei vanhuutta osata juurikaan arvostaa. Esimerkiksi metsätaloudessa arvostetaan nuoria ja kestäviä puita eikä vanhoja ja lahoavia puita. Kuitenkin juuri noissa lahoavissa puissa – vanhuudessa – piilee suuri monimuotoisuus ja rikkaus. Vanhuus on elämää ja syklisyyttä. Elokuvan rakenteessa ja kuvallisissa ratkaisuissa voisi jollain tavalla yrittää toteuttaa tällaista syklisyyden ideaa.

Kuoleman ja elämän teeman lisäksi luonto-ohjelmalla on myös toinen ydin, jossa keskiössä on ihmisen ja luonnon suhde, vuorovaikutus ja yhteenkietoutuneisuus. Jossain vaiheessa prosessia minusta onkin tuntunut siltä, että ideoita on kaksi:

- 1) prosessi, jossa kuolemasta syntyy elämää
- 2) ihmisen ja luonnon suhde, vuorovaikutus ja yhteenkietoutuneisuus.

Mielestäni luonto-ohjelmassa *The Nature of Rebirth* nämä kaksi ideaa linkittyvät toisiinsa, ja toivon, että se ilmenee myös katsojille. Ihminen ja luonto kytkeytyvät yhteen osaksi laajempaa prosessia, jossa kuolemasta syntyy elämää. Tämä prosessi on erityisen tärkeässä roolissa juuri Euroopan vanhimmassa metsässä, jonka uinuvissa kuolleissa puissa piilee suuri elämän rikkaus ja monimuotoisuus.

7.2 Hermeneuttisen sisällönluomisen ulottuvuudet

Hermeneuttinen sisällönluominen, jossa kierretään ydinidean ympärillä, on mielestäni omimmillaan pidemmällä aikavälillä toteutettavissa audiovisuaalisissa tuotannoissa, joissa on aikaa ajatella ja pohtia erilaisia ratkaisuja. Voi välillä etäännyä ytimeä – ehkä mahdollisesti jopa sivuraiteille. Näiltä sivuraiteilta saattaa löytyä jotain sisällön kannalta arvokasta. Huonot ideat saattavat olla ituja hyvälle idealle. Ideaalitapauksessa olisi hyvä jättää koko tuotanto hetkeksi lepäämään, jotta pystyy näkemään asioita kauempaa, lintuperspektiivistä. Nopeatempoisemmissa tuotannoissa esimerkiksi uutis- ja inserttitoimituksessa ei hermeneuttinen sisällönluominen todennäköisesti toimi.

Hermeneuttisen sisällönluomisen hyvä puoli on se, että sisältö ainakin tässä luonto-ohjelmassa mielestäni parani ja selkeytyi ajan kuluessa pyöriessämme ydinidean ympärillä ja tarkastellessamme palikoita eri näkökulmista. Haastavinta oli luonto-ohjelman kokonaisrakenteen ja muodon luominen. Se, että antaa itselleen vapauden olla hetkellisesti epävarma ja keskellä kaaosta, saattaa olla juuri se mekanismi, jolla syntyy uudenlaisia ratkaisuja. Ensimmäiset ratkaisut saattavat olla kaikista stereotyyppisimpiä, kun taas kaaoksen kautta ehkä yhdistyy jotain uudenlaista. Vaikeus on juuri yhdistämisessä. Ja mitä suuremman kaaoksen on saanut aikaan, sitä vaikeampaa yhdistäminen on. Väittäisin, että hermeneuttinen sisällönluominen on sopinut juuri tähän tuotantoon, jossa haasteenamme oli hakea muotoa ja tapaa kertoa Euroopan vanhimmasta metsästä ihmisten kautta. Koen, että olemme onnistuneet luomaan luonto-ohjelman, jota voisi kutsua ns. luonto-ohjelma-genrehybridiksi.

Hermeneuttista sisällönluomista on vaikea aikatauluttaa. Loogista kirjoittamista ja tekemistä voi määritellä suhteessa aikaan, mutta millä aikatauluttaa juolahduksia ja alitajuisia, intuitiivisia ajatuksia. Yksi asia, joka yleensä auttaa ovat deadlineet. Niiden lähestyessä, kumma kyllä, asiat rupeavat loksahtelemaan. Kaaoksesta syntyy kiteytymiä pakon edessä. Onneksi on olemassa deadlinejä! Ne ovat hermeneuttisen sisällönluomisen pelastus. Pidemmän aikavälin raameissa tuotantomme aikataulutti itse itsensä ja pysyi kokonaisaikataulussa. Ainoastaan masterin tekeminen ja kieliversiointi venyi hieman yli sovitun. Hermeneuttista sisällönluomista ohjelmien tekemisen prosessissa voisi kuvata seuraavasti: Se on ajatuksellisesti kaoottinen työskentelytapa, jossa tuotannolliset reunaehdot rajaavat ja aikatauluttavat ajatuskaaosta.

Hermeneuttisessa sisällönluomisessa ja saman idean ympärillä pyörimisessä voi jossain vaiheessa myös sokeutua. Ratkaisut eivät enää lähde ytimeistä vaan yleisestä sekavuudesta. Tällöin on erittäin antoisaa kuunnella muita, erityisesti sellaisia, jotka ovat tuotannon ulkopuolisia. Tämän takia näytin keskeneräistä ohjelmaa muutamalle ystävälleni ja opiskelijatoverilleni. Heidän kysymyksistään ja kommentistaan oli minulle erittäin paljon hyötyä, vaikka kyse ei ollutkaan lopullisesta ohjelmasta. Tulkitsevatko he jotain kohtausta tai ihmistä niin kuin tekijöinä olimme suurin piirtein ajatelleet. Tekijät tietävät aina enemmän kuin katsojat ja heidän katsomisessaan ja tulkinnassaan on mukana sellaista informaatiota, mitä katsojilla ei ole.

Huonoksi puoleksi hermeneuttisessa tavassa luoda ohjelmasisältö on sen henkinen raskaus koko työryhmälle. Välillä en ohjaajana, keskeisenä sisällönluojana, tiennyt tehtäviä ratkaisuja ja tarvitsin lisää aikaa miettiäkseni. Se varmaankin hämmensi työryhmää. Erityisen tärkeää onkin luottamussuhde työryhmän välillä. Joskus vastaukset saattoivat olla päässäni niin iduillaan, että niiden kommunikointi verbaaliseen muotoon oli vaikeaa. Olennaista olikin, että koko työryhmä hyväksyi tällaisen hermeneuttisen tavan tehdä ohjelmaa. Kaaos tulee hyväksyä ja nähdä myös voimavarana.

Hermeneuttinen sisällönluominen onkin kuin levittäisi kipinöitä kaaoksen keskeltä muuhun työryhmään. Nämä kipinät sytyttävät oman tulensa työryhmän jäsenissä, ja kukin heistä tuo oman ammattialueensa näkemyksen lopulliseen teokseen. Lopullinen tulos syntyy siis tästä yhteistyöstä. Teinilä-Šmídiä (henkilökohtainen tiedonanto 10.12.2006) lainaten voisikin sanoa, että työryhmän jäsenet yhdessä ja erikseen "pitävät yllä sitä liekkiä", jonka ohjaaja on sytyttänyt kertomalla näkemyksensä ohjelmasta. Minä en aluksi ohjaajana sytyttänyt liekkiä, vaan levitin paremminkin kipinöitä kaaoksen keskeltä aika ajoin. Lopullinen luonto-ohjelman sisältö ja kokonaisuus syntyi kokonaisuutta kannattavista yksityiskohdista ja yhteisen sisällönluomisen tuloksena.

Suurimpana onnistumisena *The Nature of Rebirthin* sisällönluomisessa koen sen, että mielestäni koko työryhmä oli mukana hermeneuttisessa sisällönluomisen prosessissa tehden parhaansa. Käsikirjoittajaparini loi kanssani käsikirjoituksen. Hän oli myös osallisena tuotannon järjestelyissä erityisesti paikan päällä, jossa itse toimin pikemminkin ohjaajana kuin tuottajana. Kuvaaja piti kiinni siitä, että otot onnistuivat, ja pyysi lisää aikaa tarvittaessa. Lisäksi hän herkkänä havainnoitsijana kuvasi ylimääräisiä

spontaaneja helmiä. Äänisuunnittelija loi ohjelmalle ekonomisen ja selkeän, mutta kuitenkin omaperäisen äänimaailman, joka jättää tilaa metsälle. Hän päätti jopa hankkia kärpäsen toukkia äänittääkseen kärpäsen ääniä (vaikka ne eivät sitten kuoriutuneetkaan). Leikkaaja loi lopulliseen ohjelmaan kauniin tunteen virran ja rytmin. Hän myös keksi luovia leikkauksellisia ideoita, jotka tukivat sisällön ideaa.

Olen pohtinut hermeneuttisen työtavan soveltumista työelämässä. Itselleni se on luonteenomaisin tapa tehdä – perustuuhan se tapaan ajatella. Mutta voisiko se oikeissa tuotannoissa sekoittaa liikaa? Onko pientuottajilla varaa palkata hermeneuttisella työtavalla tekevää ohjaajaa, jonka aikataulut saattavat olla jossain määrin kiinni juolahduksista? Soveltuuko hermeneuttinen työtapa enemmänkin isoihin tuotantoihin, joissa on vakiintuneet rakenteet? Vai ehkä opiskelijatöihin, joissa kokeilu on sallittua? Toisaalta tuotanto aikataulutti itse itsensä pidemmällä aikavälillä. Hermeneuttinen sisällönluominen soveltuu mielestäni sellaisille tuotannoille, joissa tekijällä on samanaikaisesti limittäin erilaisia pidemmän aikavälin tuotantoja. Tällöin on pakkokin välillä etäännyä tuotannosta toiseen. Erityisen tärkeää on antaa aikaa hermeneuttisen sisällönluomisen ongelmakohtiin. Itselläni nämä ongelmakohdat olivat käsikirjoituksen palikoiden löytämisessä ja lopullisen ohjelman muodossa ja rakenteessa.

Hermeneuttinen sisällönluominen eli kaaoksen vapauttaminen ja sen yhdistäminen saattaa olla tapa, jolla minä henkilökohtaisesti työskentelen ja toteutan myös audiovisuaalisia ohjelmia. Luultavasti tähän työtapaan vaikutti myös kokemattomuuteni – onhan kyseessä ensimmäinen dokumenttielokuvani. En tiedä – tulevaisuus näyttää. Uskon kuitenkin vakaasti, että kun kerran olen soveltanut tätä hermeneuttista työtapaa elokuvanteossa, ei hermeneuttinen sisällönluominen seuraavan elokuvan teossa olisi enää niin vaikeaa ja aikaavievää. Kun löytää yritysten ja erehdysten kautta oman menetelmänsä ja tapansa tehdä, se muuttuu osaksi ammattiosaamista.

Projektin kuluessa olen oppinut ymmärtämään kaoottisen ajattelutavan vahvuudet, heikkoudet ja miten sitä voi hyödyntää sisällön luomisessa. Tärkeintä minulle on ollut oppia tapoja ja keinoja, joilla välittää viestejä ja ajatuksia työryhmälle. Hermeneuttinen sisällönluominen, joka sallii väliaikaisen kaaoksen, saattaa johtaa epäonnistuneeseen tuotantoon. Tärkeintä onkin oppia valjastamaan hetkellinen kaaos hermeneuttiseksi sisällönluomiseksi. *The Nature of Rebirthin* tekoprosessissa olen mielestäni tässä

onnistunut ja saanut koko työryhmän mukaan hermeneuttisen sisällönluomisen prosessiin. Kaaoksen ja järjestyksen jännitteessä, ideasta lopulliseksi luonto-ohjelmaksi.

7.3 Katse katsojiin

Hermeneuttista sisällönluomista tapahtuu tuotannon joka vaiheessa, ja tuotannosta riippuen näillä eri vaiheilla on erilainen osuus sisällönluomisessa. Lopullisen sisällön luovat ja määrittelevät kuitenkin katsojat. Mikä ideaalinen sisältö tekijöillä sitten olisikin ollut mielessään, eivät he enää ohjelman valmistuttua pysty vaikuttamaan sisältöön, vaan sisältö elää katsojien kokemuksissa.

Opiskeluajanani olemme eri opettajien tunneilla analysoineet näkemiämme teoksia yrittäen tiivistää niiden sanomaa yhdeksi pääväittäväksi. Pääväittämiä on ollut usein yhtä monta kuin tulkitsijoitakin. Lisäksi tulkinnat ovat vaihdelleet suuresti. Vaikuttaa siltä, että jokainen meistä katsoo audiovisuaalisia teoksia oman elämäkokemuksensa ja kulttuuris-sosiaalisen taustansa kautta. Lopullinen tulkinta, ohjelman sisältö, aihe ja teema syntyy siis lopulta katsojan mielessä. Ohjelmat ja teokset voivat olla hyvinkin moniäänisiä ja voi olla, että katsoja tulkitsee ne aivan toisin kuin tekijät ovat toivoneet. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla kiinnostavaa tarkastella sitä, miten eri ihmiset tulkitsevat *The Nature of Rebirthin*, jos heidän pitää tiivistää sen sanoma yhteen lauseeseen.

McKee väittää, että mitä kirkkaammin teos rakentuu yhden selkeän idean ympärille, sitä enemmän merkityksiä katsojat löytävät elokuvasta tulkitessaan sitä ja heijastaessaan sitä omaan elämäänsä. Jos taas yhteen tarinaan yritetään sisällyttää paljon ideoita, ideat kääriytyvät itseensä, ja lopulta tarina muuttuu vain epämääräiseksi kivimurskaksi. (McKee 1997, 115.) Toivon, että tekemämme luonto-ohjelma on lähempänä McKeen ensimmäistä kuvausta. Jos *The Nature of Rebirth* aktivoi katsojissa useita merkityksiä, se jää ehkä elämään heidän alitajuntaansa. Mahdollisesti tätä kautta katsoja ymmärtää vanhojen metsien arvon ja tärkeyden suojella niitä.

LÄHTEET

- Aaltola, Elisa 2000. Luontodokumentti ja eläinten representaatio. *Lähikuva* 4/2000, 20–30.
- Aaltonen, Jouko 2002. *Käsikirjoittajan työkalut*. Audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Aaltonen, Jouko 2006. *Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa*. Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Väitöskirja. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu ja Like.
- Abc Digi: sisällöntuottajan käsikirja 2001. Mäkäläinen, Jarmo (toim.). Helsinki: Edita.
- Aldridge, Meryl & Robert Dingwall 2003. Teleology on Television? Implicit Models of Evolution in Broadcast Wildlife and Nature Programmes. *European Journal of Communication* 18(4): 435–453.
- Anttila, Pirkko 2000. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Taito-, tiede- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Helsinki: Akatiimi.
- Asunta, Tuula 2003. Knowledge of Environmental Issues. Where Pupils Acquire Information and How it Affects their Attitude, Opinions, and Laboratory Behaviour. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Auer, Antti 2006. TVT-opinnot. [WWW-dokumentti]
<<http://virtuaaliyliopisto.jyu.fi/materiaali/tvt-opinnot/3.jakso/>> (luettu 3.10.2006).
- Bousé, Derek 1998. Are Wildlife Films Really "Nature Documentaries"? *Critical Studies in Mass Communication* 15(2): 116–140.
- Bousé, Derek 2000. *Wildlife Films*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Cederström, Kanerva 2003. Hetken ja sattuman käsikirjoitusta. Teoksessa E. Hirvonen (toim.) *Käsikirjoittaminen*. Helsinki: Art House, 95–108.
- Directory of International Film and Video Festivals. [WWW-dokumentti]
<<http://www.britfilms.com/festivals/browse/?&skip=0>> (luettu 13.10.2006).
- Dogme 95. The Official Dogme 95 - Website. [WWW-dokumentti]
<http://www.dogme95.dk/the_vow/vow.html> (luettu 6.10.2006).
- Eurobarometer 217. The attitudes of European citizens towards the environment. 2005. The European Opinion Research Group (EORG). [WWW-dokumentti]
<http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/ebs/ebs_217_en.pdf> (luettu 4.3.2006).
- Filmmakers for Conservation. [WWW-dokumentti]
<<http://www.filmmakersforconservation.org>> (luettu 12.10.2006).

- Gadamer, Hans-Georg 2004. Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. Tampere: Vastapaino.
- Gauntlett, David 1997. Video Critical: Children, the Environment and Media Power. London: John Libbey.
- Gimishanov, Kirsi 2005. Viisi näkemystä. AVEK-lehti 2/2005: 4–7. [WWW-dokumentti] <http://www.kopiosto.fi/easydata/customers/avek/files/pdf/Aveklehti_2-05.pdf> (luettu 3.9.2006).
- Hyytiä, Riina 1997. Tuottaja tv-draamasarjassa: tuottajan mahdollisuudet vaikuttaa tuotannon taiteellisten tavoitteiden asettamiseen, kehittelyyn ja toteutumiseen kotimaisessa tv-draamasarjassa. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Hyytiä, Riina 2004. Ennen kuin kamera käy. Ideasta kuvauksiin: tekijät kertovat. Väitöskirja. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Idström, Tove 2003. Mitä käsikirjoittaminen on? Teoksessa E. Hirvonen (toim.) Käsikirjoittaminen. Helsinki: Art House, 29–54.
- Katsotuimmat ohjelmat, asiaohjelmat. Syys–lokakuu 2005. Kaikki yli 10-vuotiaat. Finnpanel. 2005. [WWW-dokumentti] <http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kausi_ot/viimeisin/asiaohjelmat.html> (2.2.2006).
- Kirby, Alex 2003. Chainsaws let rip in Europe's oldest forest. BBC News 11.7.2003. [WWW-dokumentti] <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/3059317.stm>> (luettu 5.12.2005).
- Koskinen, Kristiina 2005. (Elo)kuvallisia tarinoita luonnosta. Viestinnän opinnäytetyö. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Langer, Susanne 1953. Feeling and form. A theory of art developed from Philosophy in a new key. New York: Charles Scribner's Sons.
- Lyytimäki, Jari & Marika Palosaari 2004. Ympäristöviestinnän tutkimus Suomessa. Suomen ympäristökeskus. Helsinki: Edita.
- Mattila, Eero 2004. Tv-tuottajasta digitaalisen tuotantoketjun työnjohtajaksi. Millaista tieto-taitoa tv-tuottaja tarvitsee Yleisradion monimediatuotannossa? Viestinnän opinnäytetyö. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- McKee, Robert 1997. Story: substance, structure, style and the principles of screenwriting. New York: ReganBooks.
- Mitman, Gregg 1999. Reel Nature: America's Romance with Wildlife on Film. Cambridge – Massachusetts – London: Harvard University Press.

- Mundo-projekti. [WWW-dokumentti]
 <http://www.omatsivut.fi/basaari/index.php?basaari=1168862257fd46af0d8c453ea7ef4ea181d271bfa&article_id=559&_subm_=1> (luettu 8.11.2006).
- Nichols, Bill 1995. *Blurred Boundaries: Questions of Meaning in Contemporary Culture*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Ohjelmat 31.12.2005. Faktaohjelmat. 2005. [WWW-dokumentti]
 <[http://www.yle.fi/ohjelmat/index.php?&co\[\]=tv1&co\[\]=tv2&co\[\]=mtv&co\[\]=nel&hi= &span=day&date=20051231](http://www.yle.fi/ohjelmat/index.php?&co[]=tv1&co[]=tv2&co[]=mtv&co[]=nel&hi= &span=day&date=20051231)> (luettu 4.2.2006).
- Ohjelmatyytyväisyystutkimuksen tulokset. Kiinnostavimmat tv-ohjelmat ikäryhmittäin keväällä 2005: kaikki yli 15-vuotiaat. 2005. [WWW-dokumentti]
 <http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv_ohjtyyt_2005_yli15vuotiaat.html> (luettu 2.2.2006).
- Philo, G. & L. Henderson 1998. *Wildlife Programming and Television Audiences*. Glasgow: Glasgow Media Group for Wildscreen.
- Polish Press Agency [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja anna.soisalon soinen@kolumbus.fi. Lähetetty 5.12.2006 (Edelleenlähetetty/ käännetty johanna.lampi@edu.stadia.fi) (luettu 7.12.2006).
- Raittila, Pentti, Nina Olin & Sari Stenvall-Virtanen 2006. *Viestintäkoulutuksen nousukäyrä. Monta tietä unelma-ammattiin ja suurin pettymyksiin*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Saarinen, Esa 1994. *Filosofia*. Porvoo: WSOY.
- Samola, Juha 2005. Säröjä kerrontaan. *AVEK-lehti* 1/2005: 3. [WWW-dokumentti]
 <http://www.kopioisto.fi/easydata/customers/avek/files/pdf/AVEKlehti1_05.pdf> (luettu 4.10.2006).
- Snell, Susanna, Anna Lahelma & Pilvi Toppinen 2003. *Parempia ohjelmia. TV ohjelmatestien satoa 2001–2003*. YLE. Yleisötutkimus. Tutkimuksia 6/2003.
- Sobocinski, Wojciech 2003. *Puszcza Bialowieska. Bialowieza Primeval Forest*. Varsova: SFP Hajstra.
- Suonpää, Juha 2002. *Petokuvan raadollisuus: Luontokuvan yhteiskunnallisten merkitysten metsästys*. Taideteollinen korkeakoulu. Väitöskirja. Tampere: Vastapaino.
- Teinilä-Šmíd, Inari 2000. *Sisällöntuotanto digitaalisen television ympäristössä*. Esitutkimusraportti. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Thompson, Roy 1994. *Grammar of the edit*. Oxford: Focal Press
- Thompson, Roy 1998. *Grammar of the shot*. Oxford: Focal Press.

- Varto, Juha 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Webber, Amanda 2002. Are Wildlife Programmes Broadcast on Television Effective at Producing Conservation? A Report prepared for Filmmakers for Conservation. [WWW-dokumentti] <<http://www.filmmakersforconservation.org/report.htm>> (luettu 6.1.2006).
- Wildlife Film News -newsletters. [WWW-dokumentti] <<http://www.wildlife-film.com>> (luettu 14.10.2006).
- Wildlife-film.com. [WWW-dokumentti] <<http://www.wildlife-film.com>> (luettu 14.10.2006).
- Väliverronen, Esa & Iina Hellsten 2002. From "Burning Library" to "Green Medicine". The Role of Metaphors in Communicating Biodiversity. *Science Communication* 24(2): 229–245.
- Zoglin, Richard 1992. Out of focus. *Time* 5.11.1992, s. 63.

Henkilökohtaiset tiedonannot

- Arjatsalo, Antero. Ohjaava käsikirjoittamisen opettaja. Sähköpostit 6.4.2006 ja 27.4.2006.
- Kytömäki, Juha. YLEn yleisötutkimusosaston erikoistutkija. Keskustelu kevät 2003.
- Puohiniemi, Martti. Arvo- ja asennetutkija. Keskustelu kevät 2003.
- Solla, Katja. YLEn luonto-ohjelmien ostaja. Keskustelut kesä 2005 ja 14.2.2006 sekä sähköposti 9.11.2006.
- Teinilä-Šmíd, Inari. Ammattikorkeakoulu Stadian opettaja. Sähköposti 10.12.2006.
- Volanen, Sari. YLEn Uuden Kinon tuottaja. Puhelinkeskustelu 5.3.2007.
- Voudinmäki, Teija. Ohjaava opettaja. Keskustelu huhtikuu 2006.

Haastattelut

- Korbel, Janusz. Bialowieza. Haastattelut dokumenttielokuvaan lokakuu 2005 ja toukokuu 2006.
- Lugowoj, Jerzy. Bialowieza. Haastattelu dokumenttielokuvaan toukokuu 2006.
- Matysek, Joanna. Bialowieza. Haastattelu dokumenttielokuvaan lokakuu 2005.
- Swierszcz, Zbigniew. Bialowieza. Haastattelu dokumenttielokuvaan toukokuu 2006
- Wladyslaw, Gryka. Bialowieza. Haastattelu dokumenttielokuvaan lokakuu 2005.

Muut lähteet

Pallas, Anneli 2006. YLEn tuottaja. Tuotannon syventävien opintojen luentomuistiinpanot Stadia.

LIITELUETTELO

- Liite 1: Käsikirjoitusversio 1 – Dokumenttielokuvan työsuunnitelma (5 sivua)
Bialowieza, Euroopan vanhin metsä ja sen ihmisiä (työnimi)
1.11.2005
- Liite 2a: Käsikirjoitusversio 2 – Synopsis (2 sivua)
Euroopan vanhin metsä ja Joanna (työnimi)
4.4.2006
- Liite 2 b: Käsikirjoitusversio 2 – Käsikirjoitus (6 sivua)
Euroopan vanhin metsä ja Joanna (työnimi)
4.4.2006
- Liite 3a: Käsikirjoitusversio 3 – Ehdotus käsikirjoitusversioksi (2 sivua)
10.4.2006
- Liite 3b: Käsikirjoitusversio 3 – Ohjaajan saate (2 sivua)
Bialowieza - Euroopan vanhin metsä (työnimi)
27.4.2006
- Liite 3c: Käsikirjoitusversio 3 – Käsikirjoitus (7 sivua)
Bialowieza - Euroopan vanhin metsä (työnimi)
24.4.2006
- Liite 4: Erilaisia luonto-ohjelmatyyppejä (2 sivua)
- Liite 5: Erilaisia ympäristö- ja luontoaiheisiin keskittyneitä elokuvafestivaaleja
(2 sivua)
- Liite 6a: Helsingin yliopiston luonnonsuojeluyhdistys Bialowiezan metsän suojelun
puolesta (1 sivu)
- Liite 6b: Kansainvälinen WWF Bialowiezan metsän suojelun puolesta (1 sivu)
- Liite 7: Dokumentaariset helmet (1 sivu)
- Liite 8: Ihmisen ja luonnon suhde leikkauksellisissa ratkaisuisissa (3 sivua)

Liite 1: Käsikirjoitusversio 1 – Dokumenttielokuvan työsuunnitelma
 Bialowieza, Euroopan vanhin metsä ja sen ihmisiä (työnimi)
 1.11.2005
 Johanna Lampi & Markku Kuparinen

Työnimi

”Bialowieza, Euroopan vanhin metsä ja sen ihmisiä”

Dokumenttielokuvan tausta, tavoitteet, merkitys ja kuvauskohde

Koillis-Puolaa kutsutaan Puolan vihreiksi keuhkoiksi. Siellä (ja osittain myös Valko-Venäjän puolella) sijaitsee puszcza Bialowieska, Euroopan vanhin metsä. Yli 500-vuotiaat metsässä kohoavat puut ovat jopa Amazonin sademetsään verrattavissa oleva aarre. Maassa uinuvat vanhat, kaatuneet, sammaloituvat puut ovat rikkaita monimuotoisuuden kehoja. Bialowieza onkin koti monille harvinaisille eläin- ja kasvilajeille. Susien, ilvesten, saksanhirvien ja yli 10 000 muun eläinlajin lisäksi metsässä vaeltaa melkein jo sukupuuttoon kuollut visentti eli euroopanbiisoni. Lisäksi siellä asustaa tuhansia kasvi- ja sienilajeja. Tieteilijät arvioivat, että Bialowiezan syrjäseuduilta saattaisi löytyä vielä noin 10 000 tähän mennessä löytämätöntä eläinlajia.

Bialowiezan metsän luonto on säilynyt näin monimuotoisena johtuen erikoisesta asemasta, jolla sitä on kohdeltu jo vuosisatojen ajan. 1800- ja 1900-luvuilla se säilyi metsänhakkUILTA kuninkaallisena omaisuutena ja tsaarien metsästyspaikkana. Vasta ensimmäisen maailmansodan aikana Bialowiezan metsä kohtasi massiivisia metsänhakkuita ja kohtuutonta metsästystä. Onneksi vuonna 1947 osa Bialowiezan metsää sai kansallispuiston aseman ja vuonna 1979 se otettiin osaksi UNESCO:n maailmanperintökohteita ainoana puolalaisena luonnonympäristönä. Kuitenkaan Bialowiezan metsän ainutlaatuinen monimuotoisuus ja maine eivät ole taanneet sen tehokasta suojelua. Itse asiassa vain 17 % Bialowiezan metsästä on suojeltu kansallispuistona ja loput 83 % on valtion hallinnan alaista aluetta. Metsänhoito ja vanhojen puiden kaataminen ovat edelleen suuri uhka aarniometsän säilymiselle. Monet eri tahot haluaisivatkin metsää suojeltavan paremmin ja yrittävät edistää alueella elinkeinoja (esimerkiksi ekoturismia ja luomuviljelyä), jotka helpottaisivat kestävän kehityksen mukaista ihmisen ja metsän yhteiseloä.

Bialowieza ei ole vain metsä; se on myös täynnä erilaisia ihmisiä, kulttuureja ja historiaa. Vuosisatojen kuluessa valtaväestön joukkoon on sekoittunut valkovenäläisiä, ukrainalaisia ja muita etnisiä ryhmiä. Eri ihmisille metsä merkitsee eri asioita. Koktaili tutkijoita, metsänhoitajia, luonnonsuojelijoita, paikallisia asukkaita, vähemmistökulttuureja sekä viranomaisia on vaikuttamassa Bialowiezan vanhan metsän tulevaisuuteen ja säilymiseen.

Dokumenttielokuvamme tarkoituksena on kertoa Bialowiezan metsästä siellä asuvien ihmisten kautta. Heillä jokaisella on oma ainutlaatuinen suhteensa metsään. Mielestämme luonnosta tulisi kertoa nimenomaan ihmisten kautta. Luontoa käsitellään perinteisissä

luontodokumenteissa usein etäisenä ja luoksepääsemättömänä luonnonlakien tyyssijana vailla ihmistä ja yhteiskuntaa. Kuitenkin luonto on osa meitä (onhan koko kehomme luontoa) ja me olemme osa luontoa. Laajemmassa kontekstissa dokumenttielokuva yrittää rakentaa uudenlaisia tapoja käsitteellistää ihmisen ja luonnon suhdetta. Eri kulttuureissa ja eri paikoissa on luonto nähty hyvin eri tavoin. Nykyaikana se on liian usein yksi valinta kuluttajuuden viidakossa. Se on luomuostos tai lomapaikka, jonne mennä rauhoittumaan. Mutta missä määrin enää sisäistämme, että se on itse asiassa ehdoton välttämättömyys olemassaolollemme?

Dokumenttielokuvan tämänhetkinen vaihe

Olimme kahden viikon ennakkotutkimusmatkalla Puolassa lokakuun alussa, teimme haastatteluja ja kuvasimme ennakkoon materiaalia. Kävimme tutustumassa Bialowiezan aarniometsään sekä elämään Puolan maaseudulla. Kuvasimme neljää erilaista perhettä/henkilöä, joiden tarinat nivoutuvat Bialowiezan metsän kautta yhteen. Tässä vaiheessa prosessia on vaikea vielä sanoa, miten suuressa roolissa eri ihmiset ovat lopullisessa dokumenttielokuvassa.

Dokumenttielokuvan toteuttamissuunnitelma

Dokumenttielokuvan synopsis

Dokumenttielokuva Euroopan vanhimma metsästä ja ihmisistä siellä. Dokumentissa jokaisella ihmisellä on omanlaisensa suhde metsään, ja heidän kauttansa piirretään kuvaa metsästä. Dokumenttielokuvan pituus on 27 minuuttia ja se kuvataan DVCPRO-formaatilla. Elokuvan kohderyhmänä ovat aikamme ilmiöistä syvällisemmin kiinnostuneet katsojat. Elokuvan tarkempi rakenne ja muoto on toistaiseksi auki. Yksi idea voisi olla lähestyä aihetta vanhuuden ja elämän syklisyyden kautta (Huom! Tämä on vain alustava idea. Varsinainen käsikirjoittaminen on vielä edessä). Vanhuus piilotetaan nyky-yhteiskunnassamme meikin alle ja vanhainkoteihin. Samoin luonnossa ei vanhuutta osata juurikaan arvostaa. Esimerkiksi metsätaloudessa arvostetaan nuoria ja kestäviä puita eikä vanhoja ja lahoavia puita. Kuitenkin juuri noissa lahoavissa puissa- vanhuudessa- piilee suuri monimuotoisuus ja rikkaus. Vanhuus on elämää ja syklisyyttä. Elokuvan rakenteessa ja kuvallisissa ratkaisuissa voisi jollain tavalla yrittää toteuttaa tällaista syklisyyden ideaa.

Dokumentissa mahdollisesti mukana olevat ihmiset

1) Joanna Matysek – taiteilija

Joanna Matysek, 40-vuotias entinen kabareelaulaja tunnetusta puolalaisesta taiteilijasuvusta teki elämässään radikaalin muutoksen 13 vuotta sitten. Hän jätti Krakovan kaupungin kiireisen, yläluokkaisen ja sosiaalisesti aktiivisen boheemielämän muuttaakseen keskelle Bialowiezan metsää, mökkiin ilman sähköjä. Mökkiin, jossa kesäisin puhelinlangatkin rätisevät lintujen

pomppiessa niiden päällä. Hän itse kuvaa elämänsä muutosta seuraavasti: ”Tullessani Bialowiezaan kaikkein jännittävin ja tyrmistyttävin kokemus oli tajuta jo ensimmäisenä päivänä, että yhtäkkiä en ollut tehnyt 24 tuntiin mitään itseäni vastaan. Ja vielä shokeeraavampaa oli tajuta myöhemmin, että itse asiassa kaikki, mitä olin tehnyt Krakovassa, koko aktiivinen elämä siellä, oli itseäni vastaan, kaikki muu mitä siellä tein, paitsi ehkä pissaaminen. Olin haaveillut jo lapsesta eläväni metsän keskellä, mutta koska sen sijaan asuinkin kaupungissa, olin koko ajan aktiivinen unohtaakseni sen tosiasian, että asuin kaupungissa.” Joanna ei kuitenkaan ole erakko metsän keskellä, vaan juuri päinvastoin. Kodin etupihalla temmeltävät hevonen, koiria, kissoja ja kaksi lasta Daniel (6) ja Ida (9). Aitauksessa puolestaan röhkivä sika ja vekkulit vuohet kinastelevat ruoka-astiasta. Joanna on Bialowiezan kylän katalysaattori ja hän on kaikessa mukana. Hän on ollut merkittävässä roolissa myös ekoturismin edistäjänä. Joanna on hyvin erikoislaatuinen ihminen ja loistava tarinankertoja. Hänen uskomattoman positiivinen elämänsänsä valloittaa!

2) Janusz Korbel – ekoaktivisti

Janusz on 59-vuotias ympäristövaikuttaja. Hän on ollut perustamassa liikettä nimeltä *Workshop for All Beings* ja on yrittänyt tuoda syväekologista ajattelutapaa Puolaan. Hän on myös Bialowiezan kansallispuiston tieteellisen neuvoston jäsen. Kysymys hänen suhteestaan metsään on hänelle yhtä absurdi kuin kysymys siitä, mitä pää tai sydän hänelle merkitsee: ”Metsä on on jotain tunteiden tasoista. Jos välität jostain, haluat pitää siitä huolta. Suhteeni ei ole niin kuin tieteilijällä, joka haluaa pilkkoa ja tutkia sitä (metsää), saada siitä tietoa, vaan se on jotain syvällistä ja tunteisiin vetoavaa.” Bialowiezaan Janusz on saapunut monien vaiheiden jälkeen – karmaksikin sitä voisi kutsua. Eräs tarinoista voisi olla tämä: ”Asuin lapsuuteni Narew-joen varrella, talossa, joka oli rakennettu Bialowiezan metsän puista, ja nyt minun täytyy maksaa se takaisin metsälle.” Nykyään Januszin suurin tavoite onkin suojella Bialowiezan metsää eri keinoin (kampanjoin, konsertein, tiedottaen, median kautta, sähköpostilistoin, luennoiden ja etsien aktiivisesti yhteistyökumppaneita) sekä paikallisella että kansainvälisellä tasolla. Januszin mielestä jokaisen ihmisen tulisi edes kerran eläessään nukkua metsässä: ”Siellä näkee luonnon aivan eri tavoin. Kun olet paikallaan ja hiljaa, näet sellaista elämää metsässä, jota et muuten ikinä tulisi huomanneeksi. Usein bongailamalla ja aktiivisesti etsimällä menettää sellaisen kokemuksen, jossa luonto – sen sijaan, että pakenisi ihmistä – tuleekin ihmisen luokse kiinnostuneena siitä, kuka metsässä oikein nukkuu.” Janusz käykin aina välillä Bialowiezan metsän siimeksessä tähtien alla nukkumassa.

3) Grykan perhe – pientilalliset

Grykojen suku on asunut Bialowiezan metsässä jo vuodesta 1777. Tällä hetkellä Grykan tilalla asuvat vakinaisesti isä, kuusissa kymmenissä oleva Wladyslaw Gryka ja hänen poikansa, Karol Gryka (25). Perheen 23-vuotias Dorota-tytär opiskelee Varsovan yliopistossa espanjan kieltä. 1990-luvun alussa Grykojen pientila oli kaatua elinkeinollisten ongelmien vuoksi sekä perheen äidin kuoltua. Lopulta kuitenkin Wladyslaw onnistui 9-vuotias poikansa apunaan pelastamaan maatilansa. Tällä hetkellä Grykojen pientila on siirtymävaiheessa muuttuakseen EU-direktiivien mukaiseksi luomutilaksi. Tila on hyvin omavarainen ja siellä tuotetaan lihaa, kasviksia, vuohenjuustoa ja -maitoa. Eräänä erikoisuutena tilalla leivotaan tummaa leipää, jonka kaltaista ei ole muualla Puolassa. Wladyslaw kertoo, että leivän tarkasti varjeltu resepti sisältää keitoksen vanhojen mummojen perimätietoa sekä lukuisia yrityksiä ja erehdyksiä. Kiitos pihalla pörräävien mehiläisten, Grykojen tilalta saadaan myös poikkeuksellisen maukasta hunajaa. Ja tietysti myös metsän antimet, kuten marjat ja sienet tuovat osansa kirjoon. Lisäksi Wladyslaw metsästää silloin tällöin. Yksi osa Grykojen elinkeinoa ovat myöskin turistit, jotka saapuvat tilalle yksinkertaisen elämän kaipuussa: vieraat haluavat ehdottomasti nukkua aitassa heinien seassa ja syödä tilan omaa ruokaa.

Metsä ja Suszczy Borek on äärimmäisen tärkeä koko perheelle. Tuikkivasilmäiselle Wladyslawille metsä merkitsee "elämää, missä olenkin ja jos siellä ei ole metsää, en voi hyvin." Karol ja Dorota toivovat asuvansa myöskin tulevaisuudessa yhteydessä metsään. Karol perii isänsä maatilana ja haluaa työskennellä siellä maanviljelijänä, mahdollisesti myös metsänhoitajana, ehkäpä myöskin turisteja opastaen. Dorotalle on hankittu lähitöltä pieni maatila, jonne hän toivoo voivansa asettua kanojen kanssa päätettyään opintonsa kiireisissä Varsovan opiskelukuutioissa. Perheen sisäiset siteet ovat todella lämpimät ja Wladyslaw kuvaakin tyttärtä omaksi peilikseen.

4) Kosinskin perhe – luontokuvaajabiologit

Marek (38) ja Renata (34) Kosinski tekevät yhdessä luontokuvia. Heidän kuviaan on julkaistu puolalaisissa kalentereissa, kirjoissa ja lehdissä. Marek jätti työnsä Krakovassa ja muutti perheensä kanssa Bialowiezaan, jossa Renatalla on kansallispuiston tutkimusjohtajan paikka. Marek ansaitsee leipänsä erilaisilla valokuvilla, mm. arkkitehtuuri ja luonto mukaan lukien. Renata on synnyttänyt syyskuussa perheen toisen lapsen, Karolinan. Poika Bartek on ollut pienestä pitäen mukana valokuvareissuilla. Marek ja Renata jakavat yhdessä kunnian kaikista valokuvistaan käyttäen molempien nimiä copyright-merkinnöissä. Kosinskit ovat huolissaan Puolan luonnossa tapahtuvista nopeista muutoksista ja niiden vaikutuksista.

Dokumenttielokuvan alustava tuotantoaikataulu

Marras-helmikuussa kirjoitamme dokumenttielokuvan käsikirjoitusta. Kahden viikon kuvausmatka tapahtuu huhtikuussa (vasta tällöin koska vasta silloin metsä herää eloon). Tarkemmat kuvaustilanteet (paikat, tilanteet, toiminta) ovat vielä auki, koska varsinaisen käsikirjoituksen teko on vielä kesken. Editointi ja äänten jälkikäsittely tapahtuu huhtitoukokuussa Bialowiezasta palattuamme.

Dokumenttielokuvan työryhmä

Tuottaja: Johanna Lampi & Markku Kuparinen

Ohjaaja: Johanna Lampi

Kuvaaja: Markku Kuparinen

Äänittäjä: Laura Koso

Leikkaaja: Markku Kuparinen / Johanna Lampi / joku muu

Äänisuunnittelija: Laura Koso

Musiikki: mahdollisesti joku Stadian ääni-ihmisistä tai sitten ehkä valkovenäläinen säveltäjä, joka on säveltänyt kappaleita Bialowiezan metsää kunnioittaen, hän on esimerkiksi sanoittanut ja säveltänyt kappaleen biisonille ja sudelle

Kääntäjä: Anna Kulicka-Soisalon-Soininen

Ohjaava opettaja: Markus Viljanen

Ohjaava ulkopuolinen henkilö?

Rahoitussuunnitelma

Tällä hetkellä hankkeella ei ole vielä rahoittajia, koska olemme juuri saaneet vasta ennakkotutkimusmatkamme päätökseen. Tämä matka on toteutettu osana opintokokonaisuutemme kuuluvaa kansainvälistä kurssia. Stadian lisäksi muiksi mahdollisiksi rahoittajiksi/yhteistyökumppaneiksi olemme ajatelleet YLE:ä, AVEKia, UNESCOa, kansainvälistä WWF:ää, erilaisia ekoturismia edistäviä tahoja, uusien EU-maiden ympäristöhankkeita rahoittavia tahoja, LIFE:ä, Suomi-Puola-ystävyyshdistyksiä tai mahdollisesti jotain tuotantoyhtiötä. Yksi suuri menoerä saattaa olla käännöstyö, jota ei välttämättä voi teettää ilmaisena oppilastyönä, tosin se voi kyllä onnistuakin. Puolalainen Mundo-opiskelija Anna-Kulicka-Soisalon-Soininen on kiinnostunut lähtemään mukaan projektiin. Joka tapauksessa yhtenä vaihtoehtona on tehdä käännöstyö suomen sijaan edullisemmin Puolassa.

Liite 2a: Käsikirjoitusversio 2 – Synopsis
 Euroopan vanhin metsä ja Joanna (työnimi)
 4.4.2006
 Johanna Lampi & Anna-Kulicka-Soisalon-Soininen

Synopsis

Kesto: 18-20-minuuttia
Kuvausformaatti: DVCPRO

Dokumenttielokuva kertoo Euroopan vanhimmasta metsästä, Bialowiezasta, sen siimeksessä asuvan ihmisen, Joannan, kautta. Joannan haaveena oli jo lapsena muuttaa keskelle metsää, mutta vasta aikuisiällään hän lopulta teki rohkean radikaalin elämänmuutoksen eikä ole katunut sitä hetkeäkään: Joanna ymmärsi jo 24 tunnin sisällä muutettuaan keskelle metsää, että itse asiassa koko hänen entinen boheemielämänsä kabareelaajana kiireisessä Krakovan kaupungissa, kaikki mitä hän oli siellä tehnyt, oli ollut itse asiassa vastoin häntä omaa itseään - kaikki mitä hän oli tehnyt paitsi pissaaminen.

Euroopan vanhin metsä, pieneliöiden, visenttien ja monien muiden uhanalaisten elämänmuotojen koti, elää Joannan mökin ympärillä sekä myös Joannassa. Luonnon prosessit ja ihmisen prosessit sekoittuvat keskenään. Vanhassa monimuotoisessa metsässä arvokkain puu on kuollut puu. Kuolemassa piilee suuri elämän rikkaus kun tuhannet pieneliöt ryömivät maassa makaavien puiden kupeissa. Pieneliöillä on merkittävä rooli vanhojen metsien ekosysteemissä. Tärkein teema elokuvassa onkin elämän syklisyys niin ihmisessä kuin metsässä. Pieneliöt muuttavat kuolleista puista elämää. Joannan mukaan myös ihmiselämässä toimii tämä sama prosessi. Uuden puun kuten myös ihmisen elämän kasvuun tarvitaan kuolleita kasvinosia, ulosteita, kuolemaa, huonoja kokemuksia. Pelkkä aurinko ja hiilidioksidi eivät riitä. Timanttisessa hiekassa ja steriileissä olosuhteissa ei synny elämää.

Tarinaa kutoutuu myös vapauden teema: vapaus on olennainen osa elämää niin luonnossa kuin ihmisessä. Kaikilla elämänmuodoilla on sama pyrkimys vapauteen ja onnellisuuteen. Joannan pirteän, optimistisen ja spontaanin luonteen takana ei ole helppo elämä. 11-vuotiaana tyttönä hän yritti itsemurhaa, mutta pyssy kädessään oivalsi, että "Hei voin murhata itseni koska tahansa. Miksi tekisin sen juuri nyt?" Laajemmassa kontekstissa elokuva kertoo myös vapaudesta – niin ihmisen valinnanvapaudesta, mielen vapaudesta, vapaudesta nähdä asiat toisin tai tehdä epäsovinnaisempia ratkaisuja, kuten myös vanhan metsän, visenttien ja pieneliöiden vapaudesta ja hyvinvoinnista.

Dokumenttielokuvan tyyliä on luonto-ohjelma-genrehybridi. Tällaiset luonto-ohjelmat ovat yleistyneet kansainvälisillä luonto-ohjelmamarkkinoilla. Niitä ei vielä varsinaisesti luokitella miksikään tyyliä, mutta ideana on, että ne kertovat luonnosta liittäen siihen ihmisen kulttuuria tai historiaa. (Katja Solla, Avaran luonnon ohjelmahankkija, YLE 2004)

Rakenteellisesti dokumenttielokuva koostuu neljästä tasosta, jotka sekoittuvat toisiinsa. Joannan konkreettisen elämän taso piirtää kuvaa elämästä mökissä keskellä metsää ilman sähköä, hevonen, jalkapuolikoira, kissaperhe, vuohet ja sika sekä lapset pihalla kirmaillen. Toisena tasona on vanhan syklisen metsän taso, joka elää mökin ympärillä ja Joannassa. Vanhassa metsässä olennaisia elementtejä ovat pystyyn kuolleet tai maassa makaavat puut, sammaleet, käävät, kaatuneet puut, koppakuoriaiset ja visentit. Kolmas taso on metsän merkitysten taso yksittäisille ihmisille: metsä on tärkeä niin Joannalle, Bialowiezassa

asuille ihmisille kuin globaalisti. Neljäntenä tasona on metsä osana taloutta ja ihmisten vaikutus metsään erilaisten prosessiensa kautta. Kokoavana rakenteena läpi dokumentin kulkee syklisyyden ajatus. Dokumenttielokuvan kuvallisissa, äänellisissä ja leikkauksellisissa ratkaisuissa tarkoituksena on löytää tapoja kertoa, joissa korostuu ihmisen ja luonnon vuorovaikutus sekä yhteen kietoutuminen.

Liite 2 b: Käsikirjoitusversio 2 – Käsikirjoitus
 Euroopan vanhin metsä ja Joanna (työnimi)
 4.4.2006
 Johanna Lampi & Anna Kulicka-Soisalon-Soininen

<p style="text-align: center;">PICTURE</p> <p>A close-up (macro) of a small plant growing on an unrecognisable surface (same picture with a different context closes the film)</p> <p>Morning forest, bison, old elements of the old forest, skin of the tree, mosses, fungus, fallen trees, swamps (very tranquil and foggy atmosphere, mightyness and oldness)</p> <p>A picture where a big boot squeezes a beetle while walking.</p> <p>Go to black.</p> <p>Beautiful forest landscapes (wide shots), the pictures are moving as if a continuance panorama and</p>	<p style="text-align: center;">CONTENT</p> <p style="text-align: center;">TITLE: THE LAST FOREST LIKE THIS (title still open)</p> <p>Forests divine meaning to different people of different languages, Forest is important for us all, only</p>	<p style="text-align: center;">SOUND</p> <p>Violet: Joanna´s voice Green: all kinds of people Background sounds: no colour</p> <p>“What is needed for a plant to grow?”</p> <p>Forest waking up sounds</p> <p>Sounds of heavy boots and when steps on the object then suddenly quietness.</p> <p>Forest is for me... I think that... The meaning of the forest...</p>

<p>tilt. Continuant movement also dancing trees by moving camera around the tree. Also a picture up to the sky to the huge trees, which is going around. (The illusion of the forest which continues and is mighty and is present in many places and for many people) / People appearing in the forest, behind the trees...</p> <p>Picture of a meter of wood</p> <p>Pictures of frightened animals</p> <p>Go to black.</p>	<p>sounds no talking-heads (Polish, Finnish, perhaps MUNDO-people)</p>	<p>With these sounds of meanings of the forest from behind there starts to appear sounds of falling trees, cutting of the trunks, tractors (not too obviously), while people speak of the importance of forest in a romantic way</p> <p>Sounds becoming very disharmonic and restless</p> <p>Sound of a shot, quietness.</p>
---	--	--

<p>Picture of a beetle (same as in the beginning) in close up, then wider picture with the beetle in front and Joanna in the background walking in the forest very small as compared to the beetle. Change of focus from beetle to Joanna.</p> <p>Close shot of Joanna's face or eyes</p> <p>Birds starting to appear in the old tree</p> <p>Joanna is looking up</p> <p>The birds fly away from the old tree at the same</p>		<p>I was 11 when I decided to end up with my life.</p> <p>Suddenly I realized, that after all...</p> <p>I can in fact kill myself whenever I want,</p>
---	--	--

<p>time.</p> <p>Go to white.</p> <p>Close-up of pig named Stephanie and you see feet coming.</p> <p>From Stephanies POW hands giving food.</p> <p>Bird giving food to his children.</p> <p>Butterfly drinking juice from flower, continuance movement to Joanna's child drinking milk from a big mug in the courtyard.</p> <p>Joanna takes water from the well and gives to animals.</p> <p>Fight of animals (pig and goats) of food.</p> <p>Kids playing in the courtyard.</p> <p>Joanna chopping wood.</p> <p>Kids coming with photo-albums and watching photographs laying (you see perhaps ants carrying</p>		<p>and this was the first step to freedom....</p> <p>Sound of birds' wings.</p> <p>Joanna speaking to Stephanie and other animals friendly like to children.</p> <p>My name is Joanna Matysek. I'm 40</p> <p>I come from a very old, well-known Polish family of famous painters, poets and writers.</p> <p>I have always been a very active person - an advertisements' graphic designer, manager, impresario, I used to sing in a cabaret, a most famous</p>
--	--	--

<p>big objects) on the grass in the courtyard. Camera showing close-ups of photographs from behind children.</p> <p>Picture of the three-legged dog behind the children. Close-up of the dog.</p> <p>Picture of Joanna hanging laundry (Joanna behind white sheets) Going to her cool storage for food.</p> <p>Camera going out of the window (transition to Joannas memories).</p> <p>Very long picture of a sky</p> <p>Camera tilts down from the sky to the evidences of forest destruction by people. (Forest roads with deep signs of heavy tractor tyres, cut off trees etc.)</p> <p>People appearing in the forest and mingling with the forest (mushroom pickers, etc. people moving in the forest, behind the</p>		<p>cabaret in Cracow. I used to do everything that people dream of being able to do.</p> <p>People ask me why I have chosen to move into such wilderness.</p> <p>as soon as I came here, I realized that 24 hours I don't do anything against my will.</p> <p>and it remains like that all the time Sounds of busy city, crowded cafeterias, street music, emergency vehicle sounds starting to appear, city chaos. I've read somewhere, that an average European relaxes only for 7 minutes during the day, i.e. when he's pissing.</p> <p>I realized that in Cracow, while running this "business... something.. life very active, as a matter of fact all my activities were performed against my will (despite of myself), except perhaps pissing...</p> <p>I've been here for 13 years. They even call me "NOKIA" – connecting people. We</p>
--	--	--

<p>trees in distance).</p> <p>(Animals face turns to the camera sort of asking: What Nokia connecting people? Optional picture)</p> <p>Peoples faces like in a “merry go around” going around (in the same way like in the beginning where forest continuity)</p> <p>Picture of a forest (wide) and perhaps many people in the forest. All kind of life forms and animals starting to appear in the forest. A lot of life. Realistic picture of harmonious life of forest at different levels.</p> <p>Go to white.</p> <p>Close shots of flowers and insects. Sex between flowers and flies.</p> <p>Joanna in the meadow with children. Happiness and light.</p> <p>Beetle in the ground.</p>	<p>People living in Bialowieza are answering the question what is good for the Bialowieza forest.</p> <p>Forest and nature is what unites people.</p>	<p>have here five main powers. There are foresters, the extreme group of ecologists, like Janusz, scientists, local people and the local authorities.</p> <p>“Forest would want...” “‘The forest has no will...” “‘The forest will last, human not...”</p> <p>The lack of communication between people makes me very sad. When people concentrate on differences between them, instead on what joins (unites, connects) them - makes me sad</p> <p>A lot of sounds of an intensive life in the forest, “jungle sounds”.</p> <p>Sound of a shot, quietness.</p> <p>The great dream of my life is to create one day a beautiful garden,</p> <p>when I started to give a closer look to this</p>
---	---	---

<p>Close-up of Joanna touching a flower (flower in front) (perhaps touching earth a little bit?)</p> <p>Diamond elements in nature (water drops etc.)</p> <p>Signs of cycles of nature and death trees etc.</p> <p>From dead tree the camera tilts up to the same picture as in the beginning of the film. You see a small plant which lives on the loins of the dead tree.</p>	<p>THE END</p>	<p>gardening I have noticed certain fact</p> <p>I started to think that if we took diamante sand which consists of very little crystals of diamantes milled very thin. Clean it sterile (there is no more sterile material than diamante)... and if we took a seed of a beautiful flower, plant it in this diamante sand and water it with the distilled water, the purest possible water, H2O in it's purest form... would anything grow out of it?</p> <p>So my question is... What is needed in order that the seed has changed into a beautiful flower?</p> <p>...a lot of fertilizer, and fertilizer its... excrements. And a lot of decomposed matter, which formerly was alive, which means that we need dead bodies. Every man in his entire life gets mountains of excrements, faces death, the departure of the loved ones... (Also the same with forest?) Without that – there is no life.</p>
---	----------------	---

Liite 3a: Käsikirjoitusversio 3 – Ehdotus käsikirjoitusversioksi
 10.4.2006
 Johanna Lampi & Anna-Kulicka-Soisalon-Soininen

BIALOWIEZA – PROPOSITION FOR A NEW SCRIPT FOR TUOTANTOKOKOUS
 10.4.2006

One-liner:

Human should respect processes of nature. We are a moment – nature carries wisdom of époques.

The documentary will tell about the speciality and oldness of the Bialowieza forest through different people. They will be people who especially have a love, relationship or a strong idea on a specific element of the forest. There are four elements that in our opinion are the most representative to the forest:

- 1) BIG OAKS & OLDNESS OF THE FOREST (MOSSES AND FUNGUS)
- 2) CYCLICALITY (DECAYING PROCESS & GROWTH)
- 3) BISONS
- 4) WOOD-EATING INSECTS

People through whose relations to the forest we will approach the four elements:

- 1) BIG OAKS & OLDNESS OF THE FOREST (MOSSES AND FUNGUS)

Person 1: Janusz, who describes himself as an old tree, eco-activist

Person 2: a very old citizen of Bialowieza confronted with the everlasting forest

Forest-pictures: big oaks and their mightiness, mosses and fungus

- 2) CYCLICALITY (DECAYING PROCESS & GROWTH)

Person: Joanna who speaks about the cyclicity both in human and nature

Forest-pictures: forest-meadows as a garden, forest-flowers, spruce growing from dead tree trunks

- 3) BISONS

Person: bison-researcher who has bisons with radio-transmitter, bisons were almost disappearing from the European continent, Bialowieza is now their safe haven

Forest-pictures: pictures of bisons (we can shoot them in the animal park and perhaps in an other part of the park where there are no fences and perhaps even find some real ones with the radiotransmitters help)

- 4) WOOD-EATING INSECTS

Person: a forrester that has 35 000 insect-collection in his house

Forest-pictures: macro-world and insects, the essential role of insects in forests eco-balance

These elements will be shown in a larger context: Taking the thousands years survival of the forest we want to ask philosophical and existential questions reminding the human his vulnerability and minor place in the mighty hierarchy of nature. Human should be more humble and respect the logic of nature and avoid trying to correct nature according to his pragmatic priorities. We might use the idea of cyclicity in the total movie as a structure that leads from the different elements to the other: small plant growing ---) big oak alive ---) rotting oak ---) insects ---) plants & flower ---) bison eating plants ---) corpse of bison ---) insects ---) small plant growing (from dead trunk)

Style: tranquil pictures, contrasting wide and close ups, if time makes it possible pictures where we will show the interconnectedness of human and nature by combining same kind of shapes, movements and processes in life, either through focus changes, tilts and panoraming.

Liite 3b: Käsikirjoitusversio 3 – Ohjaajan saate
Bialowieza- Euroopan vanhin metsä (työnimi)
27.4.2006
Johanna Lampi

Ohjaajan saate

Erityisesti perinteisille luontodokumenteille on tyypillistä, että niissä ei näy historiallisia vertauskohtia tai ihmisiä ja yhteiskuntaa. Lisäksi niissä vältetään liiallista tieteellisyyttä sekä poliittisesti ristiriitaisia aiheita. Luonto sen sijaan näytetään ajattomana, koskemattomana ja omien lakiensa mukaan toimivana valtakuntana, jota sivilisaatio ei vielä ole pilannut. (Bouse 2000, 15.) Luonto-ohjelmissa, varsinkin perinteisissä luontodokumenteissa, luonto on usein erämaata ja sen voi sanoa edustavan alkuperäistä ja viatonta menneisyyttä, jonne ihmiset kaipaavat. Luonto-ohjelmissa heijastuu länsimaisen ihmisen toive olla samanaikaisesti lähellä luontoa ja luonnosta erillinen. (Mitman 1999, 4.) Voidaankin ehkä puhua etenkin perinteisissä luontodokumenteissa vallitsevasta eksklusion estetiikasta, jossa kaikki ihmiseen liittyvä on rajattu kuvan ulkopuolelle. Eksklusion estetiikka heijastuu myös siinä, mitä hyvältä luontokuvaajalta vaaditaan. Hyvä luontokuvaaja määritetään muun muassa sen perusteella, miten perusteellisesti hän on onnistunut poistamaan ihmisen jäljet kuvasta. Esimerkiksi haaskaa, jolla eläin houkuttelee paikalle, ei tulisi näyttää eikä myöskään kuvauspaikalle tehtyjä ihmisen jälkiä. (Suonpää 2002.) Voisikin väittää, että luonto-ohjelmien ja luontokuvien tapa olla näyttämättä ihmistä ja yhteiskuntaa uusintaa dualistista luontokäsitystä, jossa ihminen ja luonto ovat toisistaan erillisiä ja toisillensa vastakohtaisia.

Miten voisi kertoa luonnosta niin, että ihminen ja yhteiskunta näyttäytyisivät osana luontoa? Millaisin sisällöllisin ratkaisuin sekä elokuvallisin ja tarinankerronnan keinoin voisi korostaa sitä, miten ihminen ja luonto ovat kietoutuneet yhteen? Opinnäytetyöni tutkimustehtävä on (dokumentin keinoin sekä kirjallisessa työssä) etsiä vaihtoehtoisia tapaa kertoa luonnosta, joka dualistisen luontokäsityksen ja luonnon tarkkailemisen sijaan korostaisi ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta sekä yhteen kietoutumista. Ihminen on osa luontoa ja luonto on osa ihmistä. Millaisella dokumenttielokuvalla, millaisella tarinalla, millaisella päähenkilöllä, millaisin elokuvallisin keinoin (äänellisin, kuvallisin ja leikkauksellisin) voisi korostaa ihmisen ja luonnon yhteenkietoutuneisuutta? Dokumenttielokuvan tyylilajina onkin luonto-ohjelma-genrehybridi. Genrehybridit ovat yleistymässä luonto-ohjelmasaralla. (Katja Solla, YLE 2004). Genrehybridiä tehtäessä on aina tärkeää aina muistaa, että genrehybridi on aina riski (Anneli Pallas YLE 2006).

Opinnäytetyöni on monimuototyö. Teososa on Euroopan vanhimmasta metsästä, Bialowiezasta, sekä ihmisestä siellä kertova dokumenttielokuva. Pyrin korostamaan elokuvassa ihmisen ja luonnon yhteenkietoutuneisuutta ja vuorovaikutusta. Kirjallinen osio on teos-osaa refleктоiva ja keskityn siinä pohtimaan dokumenttielokuvan käsikirjoittamista ja sisällöntuottamista. Keskiössä on nimenomaan ihmisen ja luonnon suhteesta ja yhteenkietoutuneisuudesta kertovan dokumenttielokuvan käsikirjoittaminen ja sisällöntuottaminen.

Opinnäytetyön teos-osa: Bialowieza - Euroopan vanhin metsä (työnimi)

Opinnäytetyöni teos-osan aiheena on puszcza Bialowieska, Euroopan vanhin alankomailla sijaitseva sekametsä, joka sijaitsee osittain Koillis-Puolassa ja osittain Valko-Venäjän puolella. Yli 500-vuotiaat metsässä kohoavat puut ovat Euroopan tasolla jopa Amazonin sademetsään verrattavissa oleva aarre. Maassa uinuvat vanhat, kaatuneet, sammaloituvat puut ovat rikkaita monimuotoisuuden kehtoja. Bialowieza onkin koti monille harvinaisille eläin- ja kasvilajeille. Susien, ilvesten, saksanhirvien ja yli 10 000 muun eläinlajin lisäksi metsässä vaeltaa melkein jo sukupuuttoon kuollut visentti eli euroopanbiisoni. Bialowiezan metsä on yksi harvoista vielä jäljellä olevista, laajoista metsäalueista Euroopassa. Se muistuttaa ajoista, jolloin metsät peittivät vielä suurta osaa Euroopasta.

Vuonna 1947 osa Bialowiezan metsää sai kansallispuiston aseman ja vuonna 1979 se otettiin osaksi UNESCO:n maailmanperintökohteita ainoana puolalaisena luonnonympäristönä. Kuitenkaan Bialowiezan metsän ainutlaatuinen monimuotoisuus ja maine eivät ole taanneet sen tehokasta suojelua. Itse asiassa vain 17 % Bialowiezan metsästä on suojeltu kansallispuistona ja loput 83 % on valtion hallinnan alaista aluetta. Metsänhoito ja vanhojen puiden kaataminen ovat edelleen suuri uhka aarniometsän säilymiselle. Maaliskuussa 2006 osoitettiin mieltä kansainvälisellä tasolla (myös Suomessa) Bialowiezan metsän suojelun puolesta.

Bialowieza ei ole vain metsä; se on myös täynnä erilaisia ihmisiä, kulttuureja ja historiaa. Eri ihmisille metsä merkitsee eri asioita niin globaalilla tasolla kuin Bialowiezassakin. Dokumenttielokuvassamme tarkoitus on kertoa metsästä siellä asuvien ihmisten kautta. Näillä ihmisillä on erityinen suhde tiettyihin metsän elementteihin, jotka ovat leimallisia juuri Bialowiezan vanhalle metsälle. Näitä elementtejä meidän mielestämme ovat:

- 1) suuret tammet ja metsän vanhuus, sammaleiden ja sienien moninaisuus
- 2) visentit
- 3) syklinen prosessi vanhassa metsässä, joka talousmetsissä usein katkaistaan kun puut viedään teolliseen tuotantoon
- 4) puuta syövät hyönteiset ja niiden lajirikkaus

Toivomme, että dokumenttielokuvallamme voisi Bialowiezassa asuvien ihmisten kautta välittää tunnelmia ja tuntemuksia Euroopan vanhimmasta metsästä sekä saada katsoja ymmärtämään tuon metsän erikoisuus kuten myös laajemmassa kontekstissa luonnon erikoisuus ja tärkeys myös ihmiselle. Ihminen on osa luontoa.

Liite 3c: Käsikirjoitusversio 3 – Käsikirjoitus
 Bialowieza - Euroopan vanhin metsä (työnimi)
 24.4.2006
 Johanna Lampi & Anna-Kulicka-Soisalon-Soininen

PICTURE	CONTENT	SOUND
<p>A close-up (macro) of a small plant growing on an unrecognisable surface (same picture with a different context closes the film)</p> <p>Morning forest, bison, old elements of the old forest, skin of the tree, mosses, fungus, fallen trees, swamps (very tranquil and foggy atmosphere, mightiness and oldness)</p> <p>A picture where a big boot squeezes a beetle while walking.</p> <p>Go to black.</p>	<p>Cyclicity: the idea of cyclicity introduced (Joanna, only voice)</p> <p>TITLE: (BIALOWIEZA-) THE LAST FOREST LIKE THIS (title still open)</p>	<p>Joanna: What is needed for a plant to grow?</p> <p>Forest waking up sounds</p> <p>Sounds of heavy boots and when steps on the object then suddenly quietness.</p>
<p>Beautiful forest landscapes (wide shots), the pictures are moving as if a continuous panorama and tilt. Continuant movement also dancing trees by moving camera around the tree. Also a picture up to the sky to the huge trees, which is going around. People mingling between the trees in a distance</p>	<p>Importance of Bialowieza forest: Forests divine meaning to different people in Bialowieza, forest is important for many people</p>	<p>Many people: Short sequences of interviews (only voices, no talking heads) from people living in Bialowieza: Forest is for me... I think that... The meaning of the forest... With these sounds of meanings of the forest</p>

<p>(mushroom picking etc.) (The illusion of the forest which continues and is mighty and is present in many places and for many people)</p> <p>Picture of pile of cut trees ready for transport, tyre-marks on the ground (economical meaning of the tree trunk)</p> <p>Pictures of frightened animals</p> <p>Go to black.</p>		<p>from behind there starts to appear sounds of falling trees, cutting of the trunks, tractors (not too obviously), while people speak of the importance of forest in a romantic way</p> <p>Sounds are becoming very disharmonic and restless</p> <p>Sound of a shot, quietness.</p>
--	--	--

<p>Big trees shot upwards. Mightiness of trees. In the last shot you tilt and panorama to a house window and change focus to a person (Janusz Korbel) sitting in front of computer or with newspapers.</p> <p>Janusz leaves the newspaper/makes a gesture of disapproval</p> <p>Close-up of Janusz face looking at the forest.</p> <p>and leaves home to nature.</p> <p>Go to black.</p> <p>Close-up of a bison in the reservat.</p>	<p>Coexistence of nature and human. (Janusz as an example) It's irritating for him when people are trying to control nature through definitions and interpretations. He hates the anthropocentric (human-centered) way of speaking about the nature and forest as resource, raw material, property or an object of economical and political manipulation. Information noise in media. (The blindness of not to see our own dependence of nature.)</p> <p>Bisons: Human re-establishing the lost tribe,</p>	<p>Voices: Cakofonic voices as if many radio-news at the sametime. This cakofonia symbolises how people speak about the forest from the point of view of different interests.</p>
--	--	---

<p>Boots of the person taking care of bisons. Hand feeding bison.</p> <p>Bison eating</p> <p>Bird giving food to his children.</p> <p>Face of the speaking person.</p> <p>Sequence of bisons family eating grass, playing, mother – bison breastfeeding.</p> <p>Bison eating Bison excrementing</p> <p>Close-up of a bisons excrement and beetle near it walking</p> <p>Beetle walking in an other background</p> <p>Macro-close up of a beetle</p> <p>Close-ups of different insects in various natural backgrounds</p> <p>Mosses, mushrooms, half-rotten trees</p> <p>Insect working and eating the dead trees</p> <p>Picture of a beetle and</p>	<p>positive aspect of humans attempt to correct nature (bison-person)</p> <p>Insect-world: their importance in the ecosystems of old forests.</p>	<p>Bison-person: Bisons are special animals because...</p> <p>Bison-person: I have been taking care of them for ages...I love them because...</p> <p>Bison-person: Before they were shot, and almost extinct. All European bison ancestors are in Bialowieza.</p> <p>Insect-lover: Small insects are very important to the ecosystems of old forest...</p>
---	---	--

<p>behind you see a man (insect-lover) walking in the forest, focus changes from the beetle to the man.</p> <p>Fighting of beetles on the soil</p> <p>Close-up of a shovel (lapio) going to the soil/excrement of the pig</p> <p>Close-up of Joanna´s face</p> <p>Close-up of the excrement</p> <p>Wider picture where you see Joanna cleaning the stable of the pig</p> <p>Close-up of pig named Stephanie.</p> <p>Fighting of home animals in Joanna´s yard.</p> <p>Fighting of beetles continued. Close-up of a hand that picks up a beetle.</p> <p>Close up of a hand that puts an insect to the microscope.</p> <p>Microscope-pictures of insects man looking at them, close up of the mans eye researching.</p> <p>Picture of an insect running in the house.</p>	<p>Cyclicity: Idea of cyclicity continued</p> <p>Insect-world: human controlling them by collecting them and researching them</p>	<p>Insect-lover: I am fascinated with insects because...</p> <p>Joanna: The great dream of my life is to create one day a beautiful garden,</p> <p>Joanna: when I started to give a closer look to this gardening I have noticed certain fact</p> <p>Joanna: What is needed for a plant to grow?</p> <p>Insect-lover: In Bialowieza we have x amount of insect species and scientists believe that you can find y more of new species here...</p>
---	---	---

<p>Insect running in the forest.</p> <p>A lot of insects being reborn (made somehow in the edit by overlapping pictures)</p> <p>Macro-close up of the eye of the bison</p> <p>Bison face looking at someone</p> <p>You see a man coming to install the radio-transmitter.(this sequence depends on permission)</p> <p>Bisons in freedom contra bison in reserve</p> <p>Person shooting a sleeping-medicine on bison. (this sequence depends on permission)</p> <p>Bison sleeping.</p> <p>Janusz sleeping under the tree, tranquility.</p> <p>Sequence of beautiful pictures and pictures related to Janusz sleeping.</p> <p>Big trees shot upwards. Mightiness of trees, pictures like in the</p>	<p>Insect-world: human can not control nature.</p> <p>Bisons: human trying to control species fate</p> <p>Nature-human-coexistence: harmony in nature.</p>	<p>Insect-lover: My collection will probably never end...(Question: Is there an end to your collectio)</p> <p>Bison-person: Question to him: What would happen if human should stop interfering the bison and the forest NOW.</p> <p>Bison-person: Question to him: Is the bison's fate now dependent on human? How human can know where the evolution would/should go?</p> <p>Sounds of the birds.</p> <p>Janusz: If you stay very quiet in nature it begins to reveal its secrets, instead of escaping human it comes close, I have seen a bear come close in the night under my tree and calmly go away.</p>
---	--	---

<p>beginning. These pictures are overlapped with a picture of cut trees.</p> <p>Then a picture of the sign in the nature path that says that oak would want to be a wine-barrel.</p> <p>Long picture of soil</p> <p>Close-up of soil and Joanna's shovel (lapio)</p> <p>Excrements Beetle walking Beetle near the bison Bison near the tree Big tree Overlapped with picture of fallen tree Tree getting rotten (sequence of cyclicity)</p> <p>All kind of life forms and animals starting to appear in the forest. A lot of life.</p> <p>Close-up of Joanna</p>	<p>Cyclicity: idea of cyclicity finishing the movie.</p> <p>In a way the dream come true...</p>	<p>Janusz: I can not answer the question what is my relationship to nature, because I am nature, nature is not something outside of me...</p> <p>Silent forest</p> <p>Joanna: ...if we took sand which consists of very little crystals of diamantes milled very thin. Clean it sterile (there is no more sterile material than diamante)... and if we took a seed of a beautiful flower, plant it in this diamante sand and water it with the distilled water, the purest possible water, would anything grow out of it?</p> <p>Joanna: So my question is... What is needed in order that the seed has changed into a beautiful flower?</p>
--	---	--

<p>touching a flower (change of focus from Joanna to the flower)</p> <p>Sequence of a paradise like forest meadow develops into a sequence of all most beautiful, almost surrealistic beauty of the forest. Diamond-like elements in nature (water drops etc.) Close shots of flowers and insects. Sex between flowers and flies.</p> <p>Signs of cycles of nature and death trees etc.</p> <p>From dead tree the camera tilts up to the same picture as in the beginning of the film. You see a small plant that lives on the loins of the dead tree.</p> <p>THE END</p>	<p>THE END</p>	<p>Joanna: ...a lot of fertilizer, and fertilizer its... excrements.</p> <p>Joanna: And a lot of decomposed matter, which formerly was alive, which means that we need dead bodies.</p> <p>Joanna: Every man in his entire life gets mountains of excrements, faces death, the departure of the loved ones... Without that – there is no life. (Added: that is the speciality of forest left alone)</p> <p>Spring music of forest</p> <p>THE END</p>
---	----------------	--

Liite 4: Erilaisia luonto-ohjelmatyyppejä

<p>Perinteiset luontodokumentit (Blue Chip programmes)</p> <ul style="list-style-type: none"> - keskittyvät yksilöön tai lajiin luonnollisessa ympäristössään - joidenkin mukaan ne ovat ”kansainvälisen tyylin” luonto-ohjelmia - tyypillisiä piirteitä: <ol style="list-style-type: none"> 1) isot eläimet 2) kauniit maisemat 3) draaman kaari ja hollywoodilainen kerrontatapa 4) tieteen, politiikan, historiallisten kiinnekohtien ja ihmisen (erityisesti valkoisen) poissaolo, ihminen on usein läsnä vain kertojajäänä - narratiivissa on suuria kertomuksia elämästä, kuolemasta, vuodenaikojen vaihtelusta, olemassaolon taistelusta ja perhesiteiden universaalisuudesta 	<p>Selkeästi luonnonsuojelu- tai ympäristönsuojeluteemaiset ohjelmat (Conservation wildlife programmes)</p> <ul style="list-style-type: none"> - käsittelevät tiettyä luonnonsuojelutai ympäristönsuojeluaihetta ja aiheuttavat sen tähden joskus erimielisyyksiä - sijoittuvat kulttuurisesti ja historiallisesti johonkin paikkaan sekä aikaan - useita eri tarinankerrontatapoja - näkökulma on poliittisempi eikä niin keskittynyt kasveihin ja eläimiin 	<p>Juontajavetoiset/seikkailu-luonto-ohjelmat (Heroic/Adventure wildlife programmes)</p> <ul style="list-style-type: none"> - keskittyvät petoeläimiin ja lajeihin joita ”rakastamme vihata” - ihmisellä on tärkeä rooli, usein niissä näytetään kohtaaminen juontajan ja eläimen välillä ja tarinan keskiössä on tämän vuorovaikutuksen vaarallisuus - dynaaminen leikkaustapa ja nopeita käänteitä - narratiivi perustuu usein etsintään - halvemmat tuotantokustannukset kuin perinteisellä luontodokumentilla
<p>Making of – perinteiset luontodokumentit (Making of)</p> <ul style="list-style-type: none"> - kertovat, miten perinteiset luontodokumentit tehdään - voidaan pitää halpoina perinteisen luontodokumentin sivutuotteina, mutta ne voisivat myös edustaa vastausta perinteisiin luontodokumentteihin kohdistuneeseen kritiikkiin eli näytetään katsojille, miten ohjelmia tehdään - narratiivissa keskitytään asiantuntijuuteen joko luontodokumenttien tekemisessä tai biologiassa, jotkut ovatkin tavallaan varianteja juontajavetoisista /seikkailuluonto-ohjelmista, etenkin jos näyttävät luontokuvaajat loistokkaina ja pelottomina seikkailijoina 	<p>Tieteellis-kasvatukselliset luonto-ohjelmat (Scientific educational programmes)</p> <ul style="list-style-type: none"> - näissä käytetään faktan diskurssia puhtaampana (siis ilman suurta draamaa) kuin perinteisissä luontodokumenteissa ja niitä voisikin kutsua perinteisten luontodokumenttien laimeammiksi (halvemmiksi) versioiksi - käytetään nimenomaan faktan diskurssia erotuksena selittämiselle - aiheet liittyvät usein syyhyyn ja seuraukseen sekä kaiken ”suunnitelmallisuuteen” luonnossa 	<p>Tutkijaryhmään/tiimiin perustuvat luonto-ohjelmat (Reserch team programmes)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ohjelmassa seurataan tutkijaryhmää luonnossa - tässä samoin kuin juontajavetoisissa/seikkailuluonto-ohjelmissa on ihmisellä tärkeä rooli, niiden tyyli ei kuitenkaan ole niin populistinen - tarina kerrotaan tutkijoiden kautta, usein niin, että useamman asiantuntijan kautta yritetään selvittää jonkun eläimen salaisuuksia - narratiivissa käytetään usein mysteeriä ja jännitystä, jotta katsoja saataisiin ymmärtämään, että myös muutkin eläimet kuin söpöt, karismaattiset tai eksoottiset eläimet ovat tärkeitä
<p>Sukupuutto-luonto-ohjelmat (Extinct programmes)</p> <ul style="list-style-type: none"> - keskiössä ovat jo sukupuuttoon kuoleet eläimet - samanlaisia representaation tapoja kuin perinteisissä luontodokumenteissa - narratiivin mallina on salapoliisirakenne - kalliita, koska niissä käytetään usein erikoistehosteita 	<p>Eläimien hyvinvointiin keskittyneet ohjelmat (Welfare format programs)</p> <ul style="list-style-type: none"> - näytetään ihmisiä, joiden työ liittyy jotenkin eläinten hyvinvointiin, esimerkiksi ihmisiä, jotka työskentelevät luonnonsuojelualueilla, eläinlääkäreinä tai eläinaktivisteina - tarinan fokuksessa on kaksi asiaa: eläin sekä ihminen, joka työskentelee eläinten kanssa - sekä kotieläimiä että villieläimiä 	<p>Reality attack-luonto-ohjelmat (Reality attack)</p> <ul style="list-style-type: none"> - dokudraamaa - näissä ei ole olennaista opettavat tai sivistävät elementit

<p>Luontoa käsittelevät juonnetut keskustelu- tai makasiiniohjelmat</p> <p>- vain mainittu eikä piirteitä ole mitenkään eritelty</p>	<p>Luontoa käsittelevät lapsille suunnatut opetusohjelmat</p> <p>- vain mainittu eikä piirteitä ole mitenkään eritelty</p>	<p>Ihmisen biologiasta tai antropologiasta kertovat ohjelmat</p> <p>- vain mainittu eikä piirteitä ole mitenkään eritelty</p>
<p>Puutarhaohjelmat</p> <p>- vain mainittu eikä piirteitä ole mitenkään eritelty</p>	<p>Maanviljelyohjelmat</p> <p>- vain mainittu eikä piirteitä ole mitenkään eritelty</p>	<p>Myyttisistä pedoista kertovat ohjelmat</p> <p>- vain mainittu eikä piirteitä ole mitenkään eritelty</p>
<p>Genrehybridit, joissa on luontoa</p> <p>- viime aikoina ovat yleistyneet genrehybridit, jotka käsittelevät luontoa ja samanaikaisesti esimerkiksi kulttuuria, eivät ole ns. puhtaita luonto-ohjelmia (Solla, henkilökohtainen tiedonanto, kesä 2005)</p>		

Huom. Lähteet: Webber 2002; Aldridge & Dingwall 2003; Solla, henkilökohtainen tiedonanto kesä 2005.

Liite 5: Erilaisia ympäristö- ja luontoaiheisiin keskittyneitä elokuvafestivaaleja

1) Euroopassa:

- Wildlife Vaasa Festival – diverse and engaging array of nature films from around the world – Vaasa, Finland
- Wildlife Europe Film Festival – films focused on European wildlife - Sundsvall, Sweden
- Matsalu International Wildlife Film Festival – Matsalu, Estonia
- Oekomedia – International Environmental Film Festival – Freiburg, Germany
- NaturVision – International Nature- and Wildlife Film Festival – Bavarian Forest National Park, Germany
- Bird and Nature Festival – Films dealing with birds, wildlife or nature – Abbeville, France
- FIFA, International Wildlife Film Festival – films about environmental issues, wildlife, hunting and fishing – Albert, France
- International Ornithological Film Festival – wildlife films from all over the world, they need not be exclusively about ornithology – Ménigoute, France
- Wildscreen – International Wildlife and Environmental Film Festival – Bristol, UK
- Festival of Nature – by Bristol Natural History Consortium, also film screenings – Bristol, UK
- Cine Eco – Environmental International Film and Video Festival, Films about natural, ecological and cultural values – Seia, Portugal
- Catalonia International Environmental Film Festival – located in several municipalities in Catalonia, Spain
- Telenatura – International Television Festival on Conservation of Nature and the Environment – Pamplona, Spain
- EcoVision Festival – International environmental and cinematographic festival – Palermo, Italy
- The SondrioFestival – International Documentary Film Festival on Parks, dedicated to documentaries featuring aspects of National Parks, Nature Reserves and Protected Areas throughout the world – Sondrio, Italy
- Ecocinema Festival – Festivals aim is to raise awareness about environmental issues – Athens, Greece
- Ecofilms – Rodos International Films + Visual Arts Festival – Rodos, Greece

2) Euroopan ulkopuolella:

- Planet in Focus – International environmental film and video festival – Toronto, Canada
- Earth Vision – International environmental film and video festival – Santa Cruz, California, USA

- Montana CINE – Cultures and Issues of Nature & the Environment – Missoula, Montana, USA
- Jackson Hole Wildlife Film Festival – USA
- International Wildlife Film Festival – Missoula, Montana, USA
- The Wild Talk Africa Film Festival – an international wildlife film festival and conference – Durban, South Africa
- Fica – International Festival of Environmental Film and Video – Goias, Brazil
- ASEAN – News World – FINAS Environmental Film & Television Festival – Kuching, Sarawak, Malaysia
- The Wildlife Asia Film Festival – an international wildlife, conservation and environmental film festival – Singapore
- WildSouth Film Festival (WSFF) – Wanaka, New Zealand
- Sun Child – First Regional Environmental Film Festival – Dilijan, Armenia
- Alive – International Wildlife Film Festival – Chennai, India

3) ECOMOVE International – an organisation active both at a German and international level, which supports and promotes audiovisual media dealing with environmental issues and sustainable development, ECOMOVE Member Festivals:

- Ambiente – The exclusive field of the Ambiente festival is the environment from all possible perspectives, Competition for Video, Slideshows, Homepage, Digital Photography, Multimedia Presentation etc. – District of Portalegre, Portugal
- Earth Vision – The Tokyo Global Environmental Film Festival, the first international environmental film festival in the Asian region, Environmental films from Asia, Oceania and Polynesia or Environmental film for children from all regions – Tokyo, Japan
- Ekofilm – International Film Festival on the Environment and Natural and Cultural Heritage, the oldest European film festival on the environment – Cesky Krumlov, Czech Republic
- Envirofilm – International Festival of Films, TV and video Programmes dealing with the Environment and Protection – Banska Bystrica, Slovakia
- Green Vision – Environmental film and television productions from all over the world – St. Petersburg, Russia
- Włodzimierz Puchalski Nature Film Festival – Łódź, Poland

4) Green TV – A broadband TV channel for environmental films bringing together films from a range of environmental organisations and independent filmmakers.

Liite 6a: Helsingin yliopiston luonnonsuojeluyhdistys Bialowiezan metsän suojelun puolesta

----- Forwarded message from Jenni Hottola <jenni.hottola@helsinki.fi> -----
 Date: Thu, 26 Jan 2006 23:07:44 +0200
 From: Jenni Hottola <jenni.hottola@helsinki.fi>
 Reply-To: Jenni Hottola <jenni.hottola@helsinki.fi>
 Subject: [HYL] Bialowieza forest under threat
 To: bio-tiede <bio-tiede@helsinki.fi>, hyl-lista <hyl-lista@helsinki.fi>, hyl-news <hyl-news@helsinki.fi>, eko-evo <eko-evo@helsinki.fi>, eko-jatko <eko-jatko@helsinki.fi>

Bialowieza forest is one of the last large (1500 km²) remaining fragments of natural or near-natural deciduous forest of the northern temperate zone in Europe. A relic of vast forests that once covered the European lowlands.

It is an European biodiversity hotspot; a home to many species that are rare or extinct elsewhere.

Since World War I, this scientifically, ecologically and culturally precious forest has been harvested for short-term profits. Despite acknowledging the importance of protecting biodiversity especially in those areas having mostly maintained their high conservation values, loggings in Bialowieza forest are increasing. Researches from several countries have expressed their concern for the destruction of this irreplaceable area. Also in Finland, pleas are being prepared in several universities and research institutes.

Helsinki University Nature Conservation Society (Helsingin yliopiston luonnonsuojeluyhdistys) is preparing an appeal to be sent to politicians in Poland and Belarus.

If you have time and willingness to learn more, and try to influence this matter, please check

<http://www.helsinki.fi/jarj/hyl/toiminta/bialowieza.html>

There you will find more information, and a draft letter. You can modify the letter, sign it and send it to Polish and Belorussian politicians. If you wish to sign a joint letter, please email your name and title as you wish them to be in the letter to Jenni Hottola (jenni.hottola(at)helsinki.fi). We will add them to the joint letter and bring you the print for signing, and deliver the letters to politicians. Please act before Friday 3rd February. We will collect the signatures on the following week (Mon 6th Feb onwards).

On behalf of the Helsinki University Nature Conservation Society,

Jenni Hottola

Liite 6b: Kansainvälinen WWF Bialowiezan metsän suojelun puolesta

Päiväys: Mon, 16 Oct 2006 12:52:10 +0000 (GMT)
Lähtetäjä: WWF Passport <passport@wwf.panda.org>
Vastaanottaja: johanna.lampi@helsinki.fi
Vastausosoite: no_reply@wwf.panda.org
Otsikko: Help save Europe's oldest lowland forest

Dear Johanna,
The Bialowieza Forest situated on the border of Poland and Belarus is the last remaining natural lowland forest in Europe.

It is abundant in wildlife, especially on the Polish side, and is home to lynxes, wolves as well as European bison whose history is closely related to the struggle for the conservation of the forest.

Take action now and help save Europe's oldest lowland forest by going to:
<http://mail.panda.org/inxmail/url?vnmr000c6vm000uye3a3>

Unfortunately, the natural wealth and reputation of this unique place have not ensured its effective protection, with only 17% of the Polish area protected as a national park. The rest is subject to the logging of old trees - an enormous threat to the natural harmony of the forest and the survival of its wildlife.

If this exploitation continues it soon may be too late! Help us save this truly special place by signing our petition at <http://mail.panda.org/inxmail/url?vnmr000c6vm000uye3a3> demanding that the national park is extended to cover the whole area of the Bialowieza Forest in Poland.

Sincerely,

WWF International Avenue du Mont Blanc,
1196 Gland, Switzerland
<http://www.panda.org>

P.S. The more people who take action, the greater the chance we have of preserving the forest. So please forward this email to your friends and family and ask for their support.

Liite 7: Dokumentaariset helmet



Visenttimies avaa oven visenteille ja juoksee sitten niitä pakoon



Kissa pyllähtää ympäri ruohikossa



Koira iskee silmää kärpäsen lentäessä silmään



Visentit tappelvat



Visentit haistelevat toistensa peräpäitä



Pieni muurahainen kamppailee ruoan jyväsän kimpussa

Kuvasarja 1:

Luonto ja eläimet ovat mukana kaikessa, osana ihmisen ympäristöä ja toimintaa. Ihminen eläimen katseen kohteena.

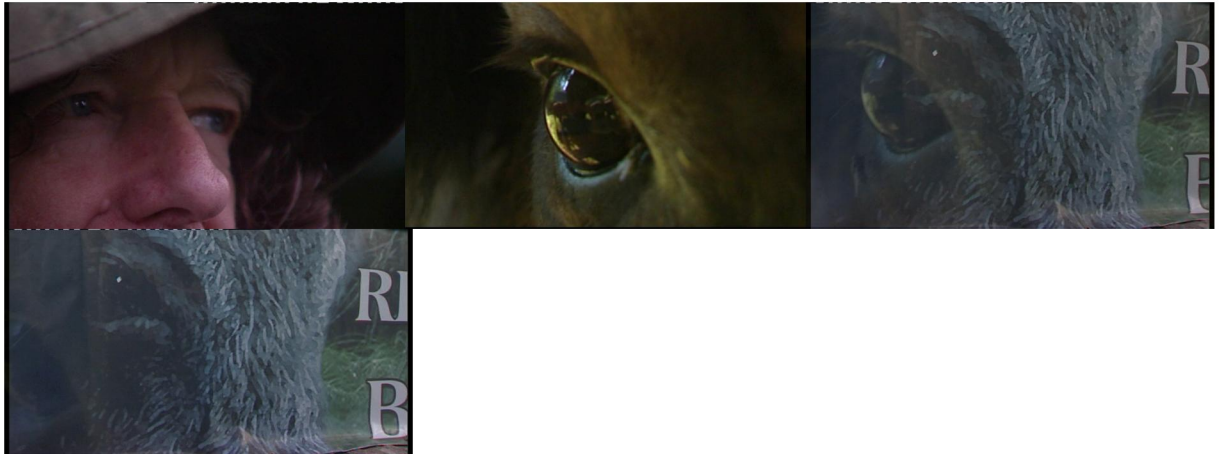


Kuvasarja 2:

Visientien maailmasta hyönteisten maailmaan, hyönteisten maailmaan ilmestyy hyönteistutkija. Huom. Koska kyse on pidemmästä useamman kohtauksen välisestä siirtymästä on kuvasarjasta jätetty pois osa kuvista ja näytetty "vuotamiseen" liittyvät avainkuvat.



Kuvasarja 3:
Leikkaus Januszin silmästä visentin silmään



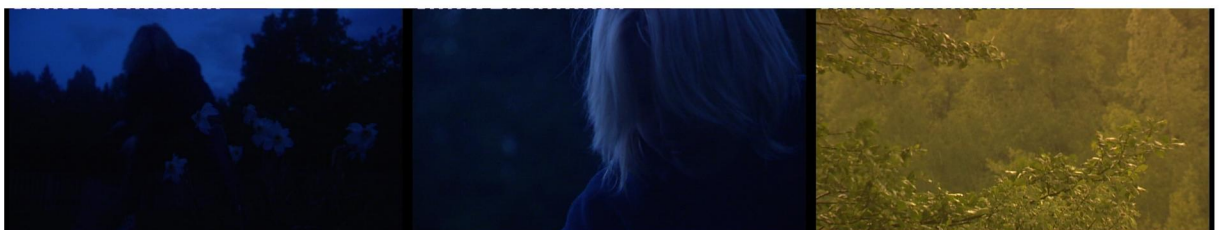
Kuvasarja 4:
Joanna puhuu metsästä kohtuna



Kuvasarja 5:
Janusz kuvailee olevansa kuin vanha puu



Kuvasarja 6:
Joannan itsemurhapuheita pimeässä seuraa veden vapautuminen ja sade



Kuvasarja 7:
Alun kuvat



Lopun kuvat

